

סימן שם [יא]

השומר לך פון תשכח את ה'. כתוב ב' ואתחנן [יגייס ו' יג] השמר לך פון תשכח את ה' (א) פי' שלא ישכח אדם מלקבל עול מלכות שמים עליו ויקרא ק"ש בכל יום (ב) ולמאן [דאמר] בברכות [כ"א ה'] ק"ש דרבנן פי' שיוכר אדם את בוראו תמיד ואת מצוותיו ופון תשכח לאו הוא כדר' אילא דאמר כ"ס שנאמר השמר פון ואל אינו אלא לא תעשה .

סימן שסא [ז]

לא תגמו את ה'. כתוב בפי' ואתחנן לא תגמו את ה' פי' הוהיר הקב"ה שלא יאמר אדם אעשה מצוה זו ואראה אם אתברך והא דתניא [פסחים מ' א'] האומר סלע זו לצדקה כדי שאחיה אני (א) ובני הר"ז צדיק גמור בב"ב פ"ק [י' ג'] מוקמינן ליה כגון דלא בעי (ב) אלא גומר בלבו ליתן הן יחיה הן לא יחיה ומוה המקרא שנינו במס' אבות [פ"ה] אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב. ע"מ לקבל פרס אלא

תועפות ראם

בב' לאוין ולא מטעמי' דבהא דחשיב דריבוא השמר ללאו גראה להסמ"ג יותר דעת ר"ל דהשמר אחא לחבורה שלא יקלג א"מ וליכא נמישמע' תרומיהו מינה ובהא דריבוא לא חשיב ופן יסורו ללאו וס"ל כר"ד ב"י גראה להסמ"ג לתפוס בהמשנה דאבות ולפי"ו תרתי פן הוי ב' לאוין ובס' נהל איקון לרמב"ם פ"ד מהל' חומ"ו כתב דריבוא שאמר השמר לאו דוקא נקט אלא מושמור נפשו נפיק עיי"ש ולא זכר דברי מהרש"ל שסבור לדבריו. ועיין מש"כ לעיל סי' ט"ו לה"ר מודברי הגמרא דמנחות להרמב"ם ספ"ב מהל' כלי המקדש אולם לפסמ"ג מהרש"ל צביאוריו לסמ"ג עמש"כ דברי הגמרא דיומא ל"ח ב' כל המשכח דבר דבר מתלמודו גורס גלות לבניו שנאמר ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם אזי וז"ל מהרש"ל שם מתקן ללמוד דדבר אחד שקול כנגד כל האהרה כולה עכ"ל א"כ יש לנאור הראי' עלי ללא דמיא להמסיר בדי ארון ודו"ק :

(א) את ה'. בדרפס איזא את ה' אליהך וברור שט"ם הוא שטרי כתב שם כחוב צפ"ם ואתחנן ואילו את ה"א אינו צפ"ם ואתחנן אלא עקב ונכון גי' הכת"י פה, אולם הגרסא דשניט"א צקונטרס יגידיל תורה קוג' י' סי' קנ"ג גפן אדרת אות כ' כתב דלפ"ד היראים צק"ס א"כ גם הר דהשמר דפ' עקב [דברים ח' י"א] דבחר בהמ"ו כתיב יש לדרשו בפסויות יותר על לאו למניעת בהמ"ו דסליק מיני' הוא מוקבל ממש למש"כ ואבלת ושענת וברכת את ה"א על הארץ הטובה אשר נתן לך עז"א השמר לך פן תשכח את ה"א פן תאכל ושענת ורס לבבך ושכחת וגו' ואמרת בלבבך כחי ועטוס ידי עשה לי את החיל הזה וע"כ לא ינרך את ה' על הטובה שצ"ל עיי"ש שפארריך בזה ובקובץ שמעתתי דרבנן קונטרס א' סי' מ' אות ה' העיר חכם אחד דבבהמ"ו אאל"ן כן דהא מסיים ארת ואמרת בלבבך כחי וגו' א"כ יזיל לאינו אלא אם האדם מניס דערזו ותולה בזה ידו אלא השוכח בצרך בהמ"ו ואינו חולה פנסתו בזה ידו אינו עובר וא"כ אף עקב סי' יראים שחירש דבק"ס איכא לאו מנמ"ל בבמה"ו סיל"ג יב"ל לאו הכי רמ"ם ודלא דק"ס של הגרסא ד"ל בציאות כ' עכ"ל ואני אומר דבאותו פסוק דפ' עקב כתיב השמר לך פן תשכח את ה"א לכלתי שמור מנאותיו ומשפטיו וחקותיו אשר אנכי מאזן היום הכי דמפורש בפסוק שהוא כולל כל מנאות ה"א וא"כ אינו ענין לבהמ"ו דווקא אלא ליתן שמירה לכל התורה כולה משא"כ בציאותו פסוק דצפ"ם ואתחנן דכתיב השמר לך פן תשכח את ה' אשר הוציך וגו' ואינו מפרש על איזה ענין קאי עז"א רבינו שהוא דבר הלמד מענינו של מעלה דהיינו קבלת עמ"ס בק"ס אך למד"ק ק"ס דרבנן עכ"ל שהוא ג"כ ליתן שמירה שלא ישכח כל מנאות ה'. (ב) בכל יום. צפתיחה לדברי מרדכי ביאור לא' יאיר כתיב תמה עשה רבינו מהירושלמי פ"ק דברכות ושה"ש רבה פ"א שאמר שם ר"ט אילו לא קרא ק"ק לא היה עובר אלא בעשה משמע דליכא עשה לבד אפי' א"ס ק"ס לאורייתא וזו קראה דמשכ"ל ל"ת למבטל ק"ס היינו א"ס לא קרא כלל יום אחד ק"ס דבאלו סתמא כתיב דדוקא בעשה פרט בשכרך ובקובץ אבל אם קראה פ"א ביום אף שלא קרא ערביית לא ביטל אלא מ"ע אחת והגרסא דשניט"א שם אות כ"א נסתפק בזה לדעת ס' היראים דיש לאו בק"ס על מניעתה לשיטת הרמב"ם ז"ל דמ"ע דק"ס היא לקרותה בשחר ובערב אם מניעת הלאו הוא על שמועט מלקרות שיהיו או דלף אם מנע לקרות א' מהן ה"ה עובר בלאו זה. עי"ל דכוונת הירושלמי לא היה עובר אלא בעשה ר"ל דליכא כרת בזה ואש"ל דלאו כמי איכא דומה לזה כ' רבינו להלן סי' ת"ג עיי"ש ביאוריו אות ו'. עי"ל דמשקרא פסוק ראשון שוב אינו עובר בלאו דהשמר לך פן תשכח את ה' אבל עשה איכא לכל הפרשה ראשונה וכוונת הירושלמי לפרשה ראשונה חוץ מפס"ל דליכא ל"ת אלא עשה לבד ועיין לעיל סי' רכ"ב אות ח' ולדברי רבינו דליכא ל"ת למבטל ק"ס הא דנשים פסורות נהי דהוי מ"ע שה"ה כיון דליכא עשה לזו ליהיבו הכה לפסח"כ הריטבא"ר בתי' לקדושין ז"ל א' להרץ קושיית הבהם"ם ד"ה משקא א"ס דאין הלאו אלא קיוס עשה שבו עיי"ש והגרסא דשניט"א האריך שם בפרט שם דדרבו בקונס עיי"ש :

(א) אָזי וצני . וכו"כ הסמ"ג לאוין ד' והבאר אברהם בחי' לר"ה ד' א' לא זכר גי' זו וזכר שם שכלי שזוהי הוא לא הוי ז"ל עיי"ש ,
והע"ז למסיק רבינו בצוק הסימן בדמעות שרי נסות כההיא דתענית וא"כ מאי מקשו מהא דחניא האומר סלע זו ללדקה כו' אהא
דכתיב לא תנסו את ה' תי' מהרס"ג בציחוריו לסמ"ג שם דמעות לחדו ולדקה לחדו ועיין בשל"ה מס' מנייה ענין לדקה ומעשר שדעתו
דאסור לנסות בלדקה וביאר דברי הטו"כ סו' רמ"ז דס"ג לנ"ב הכי ודלא כמס"כ הב"י שם בדעת הטור וזח"א מהרש"א פסחים ח' א'
משמע דס"ג שומת לנסות להס"ג בלדקה כמו במעשר אלא דע"מ לקבל פרס גרע מנסיון ואפי' במעשר אסור ומדברי רבינו נראה דחד
עומדא הוא ועיין מה"כ הראש"ח פ' שופטים ד' פ"ו ט"ג . (ב) צע"ל תהי . וכוונת רבינו למס"ש כאן בישראל כאן בשו"בדי כוכבים עיי"ש ברס"י
וכ"כ

ספר עמרז ו אימורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים קצה

סימן שנר [שכ]

נזיר על נפש מת לא יבא. הוהיר הב"ה על הנזיר שלא יטמא למתים דכתיב ב' נשא על נפש מת לא יבא ותניא בספרי ומייתי לה בסנהדרין (א) פ' כה"ג על נפש מת לא יבא שומע אני על נפש בהמה במשמע ת"ל לאביו ולאמו במה הכתוב מדבר בנפשות אדם ר' ישמעאל אומר אינו צריך שהרי כבר נאמר לא יבא בנפשות המטמאות בכיאה הכתוב מדבר ואלו הן נפשות אדם ומה ת"ל לאביו ולאמו לאביו ולאמו הוא דאינו מטמא אבל מטמא למת מצוה.

סימן שנה [שכא]

לאחיו ולאחותו לא יטמא. [כתיב בנזיר ולאחותו לא יטמא להם במותם לאו] זה לא היה צריך לכתוב [כאן] שכולן בכלל על נפש מת לא יבא ובספרי ובנזיר [מ"ט ז'] דרשין ליה להולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו והוא [נזיר שיניח את] כולם וילך ויטמא במת מצוה למדנו לא תעשה [בנזיר עשה] מנין דכתיב קדוש יהיה (א) ותניא בספרי קדוש יהיה זה קדושת הגוף פי' שלא יטמא למתים.

סימן שנו [שמו]

לוי לא יעבוד עוד. צוה הב"ה ללוי לאחר חמשים שנה שלא יעבוד עבודה שחיתת לו מיוחדת מקודם דכתיב ב' בהעלותך ומכן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד ותניא בספרי מצבא העבודה שומע אני כל עבודה במשמע ת"ל ולא יעבוד עוד ושרת את אחיו מגיד שחזור הוא לנעילת שערים ולעבודת בני גרשון פי' (א) לעבודה שאינה מעבודתו שלא היתה מיוחדת לו מקודם. במס' ערכין ב' אין בערכין [י"א ג'] אמרין אמר אביי נקטינן משוער ומשורר [אם שלח ידו] בשל חברו במיתה שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה מורחה וגו' וכתיב והזר הקרב יומת מאי זר אלימא זר ממש הא כתיב חדא זימנא אלא לאו זר דאותה עבודה מיתבי משוער ששורר ומשורר ששיער אינם במיתה אלא באזהרה תנאי הוא דתניא מעשה ב' יהושע בן הנניא שהלך לסייע בהגפת דלתות אצל ר"י בן גודגדא א"ל בני חזור לאחוריק שאתה מן המשוררים ואני מן השוערים מאי לאו בהא קא מיפלגי דמר סבר מיתה וגזרו חכמים במסייעו ומר סבר אזהרה ולא גזרו חכמים במסייעו ודלמא דכ"ע אזהרה ובמסייע פליגי מר סבר

תועפות ראו

פ"י סי' ז' מיר להזיר לעשות כיוני מירות כמירות האומר הריני מיר מיר עכ"ל ונח' הרש"ס כ' הריני מיר מיר מיר כו' וזו מין מין כוונתו למ"ל להניח מיר ואדרבה כיוני לתוד חשיב ותו ל"מ ואף שהר"ן נדרים שס' כ' דל"ג כיוני מירות כמירות דממ"ל לאו מקרא נפקי דלי לשון גוים הם ל"ג קרא ולי לשון חכמים הם כיכי נפקי מקרא עכ"ל המאה"ס לירושלמי ריש נדרים כ' דלמ"ד ל"ג הם ה"ט דליף מקרא והחזיר רבתי בכל לשון שהוא נזיר:

(א) בסנהדרין. ט"ס וז"ל בנזיר פ' כהן גדול [מ"ח א'] ובנדפס חסר מן ותניא כו' עד שומע אני כו' בטעות:

(א) יהיה. ט"ס וז"ל הוא וכו' בספרי נשא פסקא כ"ה כ"ו קדוש הוא לה' זו קדושת הגוף. וזו העמודים. ודע דבש"ס שג"ל החדשות סי' י"ב כתב ומהחיתא על הרמב"ם שלא חשב זאת למ"ע לא בסמ"מ ולא בהל' נזירות עכ"ל ובאמת הרשב"ץ ז"ל בספרו זוהר הרקיע במ"ע קס"ב חשב זו העשה וכמשכ"ר:

(א) פי' כו'. מדברי רבינו כאן נראה דהנה הלוי היו חלוקים במשמרותם ואותו הלוי שמוחד לעבודתו אם יחזור ועבוד עבודה אחרת שאינה מיוחדת לו מקודם הרי הוא באזהרה כמו שאמר רבינו בסוף הסיון מדברי הנמ' דערכין י"א ז' ורש"י פי' שם לא ידענא הלי אזהרה מהיכא הו' ועיי"ש בתוד"ה מיתבי שפי' דכתיב לשמור משמרת ועבודה לא יעבוד וכתיב ככה תעשה ללויים במשמרותם וכו' הוא עד חמשים שנה כשהוא במשמרתו עובד בלאו אם יעבוד עבודה שלא היתה מיוחדת לו מקודם אבל מן חמשים שנה שש מצבא העבודה ולא יעבוד עוד חזר הוא אל"כ לעבודה שאינה מעבודתו שלא היתה מיוחדת לו מקודם וזהו מ"ש בספרי לפי' רבינו ודיון זה הוא נוסף לדורות שאין הלויים נפסלים בשנים אלא בקול כדברי הגמרא חולין כ"ד א' דהיינו אם נתקלקל קולו מרוב הזקנה יפסל לעבודתו שבמקדש דהיינו לומר שירה אבל יהיה מן השוערים כדברי הרמב"ם פ"ג מהל' כלי המקדש ה"ח וכו' הסמ"ג עין ק"ע דיכול להיות מן השוערים וזהו פי' המקרא ושרת את אחיו באלו מועד לשמור משמרת ועבודה לא יעבוד פי' אותה עבודה שהי' מוזהר עליה שלא יעבוד בהיותו קודם שנת החמשים משום שהיה מיוחד לעבודה אחרת אבל מן חמשים שנה עובד אותה עבודה משום שעתה נחפזר מעבודתו הקודמת וא"כ מ"ש בספרי אבל חזר הוא לנעילת שערים ולעבודת בני גרשון היינו מ"ש בפסוק ועבודה לא יעבוד לפי' רבינו, ומ"ש בפסוק באלו מועד לשמור משמרת שפיר יכול להתפרש כפרש"י בפ"ה דלכות בן חמשים לעה שאמר ומן חמשים שנה ישוב וגו' ושרת את אחיו באלו מועד שמייען ומלמדן לשמור משמרתם עכ"ל ובס' נתינה לגר לת"א במדבר ח' כ"ו כתב ע"ד הרע"ב בפ"ה דלכות שהוא כפרש"י וז"ל דהלא הוא חזר לנעילת שערים

ספר עמוד איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים קצו

היו כעבדים (ג) שמנסה וחושב אם יקבל פרס עבור מצוה אחת פי' אל תהיו כעבדים שעיקר מחשבתם לקבל פרס ולא היו כבנים שעיקר מחשבתם אפי' לא יקבלו פרס לבסוף אינם מתחרטים על עבודתם ולא תהו אבל עבדים כשאינם מקבלים פרס תהו ומתרעמים על עבודתם שעשו. ובתענית פ"א [ט' ב'] מקשיין עלה מכתוב עשר תעשר ופי' ר' יוחנן עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר ותי' ר' יוחנן התם הכי א"ר אושעיא חוין מזו דכתיב הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחנוני נא בזאת אמר ח' אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די .

סימן שסב [רצח]

עיניך לא תחוס. הזהיר הכתוב כשימסרו ו' אומות על ירך שלא תחוס עליהם דכתיב בפי' עקב ואכלת את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן לך לא תחוס עיניך עליהם וגו' מדכתיב אשר ה' אלהיך נותן לך למדנו בשבעה אומות הכתוב מדבר .

סימן שסג [עב]

לא תחמוד כסף וזהב עליהם. הזהיר הכתוב בפי' והיה עקב פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ומשעה שעבר וחמד ולקח (א) אע"פ שלא נהנה עובר בלא תחמוד וחומר בלא לקיחה אינו עובר וכבר פירשתיו בלא תחמוד דעשרת הדברות [פי' קט"ז] דאינו עובר בלא תחמוד עד שיקח כמו שמפורש במכילתא ומוזה המקרא למד .

סימן שסד [עג]

תועבה לא תביא. ויראת מאלהיך ולא תביא עבודה זרה בביתך דכתיב בפי' עקב ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו ותניא בע"ז פ"א [כ"א ב'] אף במקום שאמרו להשכיר לא לבית דירה אמרו טפני שמכנים לתוכו ע"ז והתורה אמרה לא תביא תועבה אל ביתך וכל משמשי עבודה זרה ונוייה בכלל תועבה הם וכולם לא תביא שהרי כולם הוזהרו למעלה פסילי אלהיהם תשרפון באש לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך וכתוב בתריה ולא תביא תועבה אל ביתך למדנו (א) ע"ז ונוייה בכלל תועבה הם הלכך הלוקח נוי ע"ז ומשמשיה במשכון כגון מעילים וגביעים וכל שאר נוייהם ומשמשיהם עובר בלא תביא תועבה אל ביתך ועוד שנהנה מהם ועובר בלא ידבק בידך מאומה מן החרם ואפי' מכנים בביתו בפקדון או השאיל או השכיר ביתו לאחרים בשאלה ושכירות לא קניא (ב) ועובר בלא תביא וגו' המשאיל והמשכיר . והפורש מהם ושם דרכו רואה בישע אלהים .

תועפות ראם

וכ"כ החוס' פסחים ח' ב' ד"ה שזכה ועיין בסמוך . (ג) כעבדים כו' שמנסה וחושב כו' כנ"ל ורבינו מפרש להמשנה מיירי במו שמנסה וחושב אם יקבל פרס עבור מצוה אחת ועז"ל המשנה פי' אל תהיו כו' ופי' רבינו דעבדים המשמשיין את הרב שלא ע"מ לקבל פרס היינו בנים וז"ל הגר"ד שליט"א ע"ד רבינו כעבדים דסיפא היינו הבנים העובדים כעבדים וכליטנא דעלמא כנ"ל קט"ז ב' דמשמש לי' כעבדא קאמר עכ"ל ובנדפס דלנו מן אלף היו הראשון לאלף היו השני וחסרו מה שזיכרנו ועיין ביו"ד סי' ר"כ ביאור הגר"א סק"ב שכתב ע"ד החוס' דר"ה ד"ד א' ד"ה בשביל וכתב דחקו א"ע ופי' בס' ידות נדרים יד יוסף סק"ז דר"ל שאם מתנה כחנני כפול אם לא יחיה לא יתן הר"ז עובר ע"מ לקבל פרס והוא דלא כרבינו :

(א) ומשעה שעבר וחמד ולקח. תיבות אלו חסרות בנדפס ובאמת המה מוכרחות להכתב ולשון הנדפס בראש הסימן הזהיר הכתוב בס' ופי' עקב שלא לחמוד ולקחת נויי אליל דכתיב פסילי כו' .

(א) למדנו שמשמשי ע"ז כו' כ"ה בנדפס , והנה נראה מדברי רבינו דס"ל דלא תביא תועבה אל ביתך איכא ג"כ בלא הנאה ובס' בית הלוי ח"א סי' מ"ז אות ד' הביא שם דברי רבינו ומש"כ שם לדחות דהך עובר על לא תביא דקאמר היינו רק מדרבנן במחכ"ת לא ניתן להאמר כלל דרבינו ז"ל דאורייתא מני הכא ובספ"מ להרמב"ם שורש תשיעי כתבו המגלת אסתר והלב שמח והסכים על ידם המרגניתא טבא שלא על לא תביא וגו' כאמר בהבאם בלבד אף בלא הנאה ובזה כתבו ליישב דברי הרמב"ם מהשגת הרמב"ן עליו ממכות כ"ב א' ולינקי נמי משום לא תביא תועבה אל ביתך הרי דלוקה שמים בשם אחד מפני שהוא עובר עליו בשני לאוין עיי"ש ולפימ"ש בס' בית הלוי שם אות ג' בדעת הרמב"ם תירוצם נשאר מעל ויפה השיג הרמב"ן את הרמב"ם דלשיטת הרמב"ם ז"ל דלא תביא וגו' בלא לאסור בהנאה ולפלא שהבית הלוי לא הביא דבריהם ועיין מש"כ לעיל סי' ק"ב אות יו"ד . (ב) עיין מג"א סי' רמ"ו סק"ה שכ' ע"ד ההג"א וז"ע דהרי אמרינן בגמרא ישראל ששכר פרה מכהן מאכילה כרשיני תרומה כו' ובאמת כן מקשה האו"י בעמנו על רבינו אפרים ועיין ישוב בספר מחנה נוי דכרשיני תרומה דרבנן שרי :

ספר עמוד ז אימורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

סימן ששה [ח]

לא תקשו עוד ערפכם. כתוב ב' עקב ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד פי' קשיות עורף הוא חושב בלבו שלא לשוב (א) ליוצרו ומשעה שמהשב עובר בלא תקשו.

סימן שמו [ט]

לא תעשו כן לה' אלהיכם. צוה יוצרנו שלא לחחוק ושלל לחתוך ושלל לשבר דבר קדושה דכתיב ב' ראה אנכי ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשיריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון וגו' וכתיב בסמוך לא תעשון כן לה' אלהיכם ותניא בספרי מנין לנותרין אבן מן ההיכל מן המזבח או מן העזרה (א) שהוא עובר בלא תעשה ת"ל ונתצתם את מזבחתם לא תעשון כן לה' אלהיכם פי' נותרין ע"מ שלא לבנות אבל נותרין ע"מ לבנות מותר (ב) שאין זו נתיצה אלא בנין ר' ישמעאל אומר מנין למוחק את השם (ג) שעובר בל"ת ת"ל ואבדתם את שמם לא תעשון כן לה' אלהיכם ר"ג (ד) אומר וכי תעלה על דעתך שישראל נותצים את מזבחותיהם חס ושלוים אלא לא תעשו כמעשיהם ויגרמו מעשיכם שיחרב מקדש אלהיכם [ומנין שהחתוך אסור דאמר בפד"מ (סנהדרין י"ז א') ואימא דבריה מברין] ואזהרתו מהבא לא תעשון כן ובפ' שבועות העדות [ל"ה א'] ובמס' סופרים מפרש איזהו קודש ואינו נמחק ואיזהו חול ונמחק. אם כתב [אותיות של שם (ה) ולא נתכוין לקדשן בכתיבתן אין בהם קדושה כדתניא ב' הבונה (שנ"ק ד' ג')]

תועפות ראם

(א) לשון. תיבה זו חסר גנדרם ולכן דחק השם חדש שם בפי' דברי רבינו ואמר דכוונתו שלא לעלות במחשבה שיש שום חלום זולת ה' ובאמת מצאנו כן פי' שמקשה ערפו שלא לשוב ליוצרו ועיין בזה"ל להרמב"ם שורש ד' שמשגיג על צה"ג שנהג במנין הלואין וערפכם לא תקשו עוד שאין ראוי למנות הנוזלים הכוללים התורה כולה והרמב"ן שם הל"ז בעד ה"ג ואין פי' הרמב"ן כפי' היראים:

(א) צו"ל עמק הלכה חלו"ח סי' ג"א כתב על הספרי דלא אמרו אלא בהיכל ועזרה אם נתן לוקה ולא בהר הבית אלא איכרא אית ביה וה"ה לבית הכנסת לדעת המרדכי ב' בני העיר ועיין מה שכתבתי למעלה סי' ק"ד. (ב) וכ"כ הרמב"ם סי' מ"ה יס"ה ה"ו והיד המלך שם כ' ז"ל מתיין הוליו רבינו וחספתי עד מקום שירי מנעת ולא מנאחי כו' ונראה לי דרבינו מלא חילוק זה מרומן בספרי כו' עכ"ל וכבר כ"כ הרא"ם בפי' לרש"י ב' ראה עיי"ל והגר"ל צביאוריו לא"ח ס"ם ק"ב הערה מקורו דלא בהמ"ק גופיה סתרי' הורדום צ"ב ג' ב' וכן צה"ל לא לסתור אינם צה"ל כו' ועיין סוטה ג"ב סע"א ובש"ל בית אפרים חלק י"ד ונחשבות הרי"מ חלו"ח ס"ב וביד שאלו ליו"ד סימן רע"ו ס"ק י"א. (ג) את השם. לפנינו בספרי דברים פ' ס"א הגי' אות אחת מן השם וכ"ה במ"ס פ"ה ה"ו ובסמ"ג לאוין ג' ועיין מש"כ לעיל סי' שמ"ד אות ז'. (ד) ר"ג גנדרם ריב"ז. (ה) המוסגר הוספתי מהיראים הגדפם וכן מוסגר הקודם והמה מוכרחים להגיהם וכ"ה בהגמ"י רס"ו מהל' יס"ה ע"ש הרא"ם ולשון היראים הגדפם הוא כך ואם כתב אותיות של שם ולא נתכוון לקדשן ככתיבתן כדתיא ב' הנוגה כו' ואין שם אלו התיבות אין בהם קדושה אלא ההגמ"י כתב ע"ש הרא"ם כמש"כ במוסגר ואפשר לפרש דהך ואם כתב כו' אלגזיל קאי ואיזהו חול ונמחק ואם כתב אותיות של שם ולא נתכוון לקדשן ככתיבתן פי' שגם הם נמחקין כשמות של חול כמבואר במ"ס פ"ה ה"ג בדברי רבנן דר' יהודה מוחקו וכותב את השם וכ"ה בירושלמי שבת פ"ב ה"ה מיהו אף לפי' מש"כ ההגמ"י בלשון היראים אין בהם קדושה ג"כ ר"ל דמותר למוחקו כדמוכח מהמשך דברי רבינו דמייירי בעינין מחיקת השם דעובר בל"ת וע"ז כתב אס אותיות של שם ולא נתכוון לקדשן ככתיבתן אין בהם קדושה והיינו ע"כ דמותר למוחקו וכ"כ המח"א בהגהות י"ד דל"ז ע"ז וז"ל אבל ראיתי בהגמ"י שהביא משם הרא"ם דכל שלא נתקדש השם מותר למוחקו כו' הביאו הברכ"י יו"ד סי' רע"ו סי' כ"ד דין פ' ועיי"ל בברכ"י ש' צביאור דברי רבינו כתב אותיות של שם ולא נתכוון לקדשן ככתיבתן דר"ל דלא נתכוון לכתוב השם כי אם נכתב בבני דעת כהיה לנתכוון לכתוב יהודה וזהו שאמר כתב אותיות של שם ובכ"ל דוקא כתב רבינו אין בהם קדושה ומותר למוחקו משא"כ היכא דרזזה ומכוון לכתוב השם וכתב השם אלא שלא נתכוון לקדשו כמו שצריך לומר או לכוין בכל אונסר שכותב שהוא לשם קדושת השם אבל כתבו בפסיקות כמו שהוא כותב בשר תיבות שהוא יודע משמעותן וכותב נבי' דלס"ת מופסיל אבל לעיין מחיקה אף שלא נתקדש השם שם מיהא הו' ולקי עליה אם מחקיה וכדעת הפר"ח בנמוקיו לספר המדע פ"ו דיסודי התורה עיי"ל ויפה כתב הברכ"י לפשט"כ רבינו כאן ופעמא דכ"ל [כ"ז] דבר התלוי בקדושה בעינין כוונה דתיא בנייר הקדש טעות צה"ל אינו הקדש ע"כ ובגדפם ליתא הרי דרבינו מייירי להדיא בזה"ל דהיה הקדש בטעות פי' שגמלא השם כתוב בטעות שלא כיון לכתבו וכשהיה לנתכוון לכתוב יהודה משא"כ היכא דידע שכותב שם אלא שלא כיון לקדשו אין זה שייך להקדש בטעות והכן. וכ"כ בס' משנ"ח סי' ג' להוכיח מהא דאמרין בס"ק דערין וביאורו רבינו בסמוך נכרי שהקדש קורה והיה שם כתוב עליה דיגור ויגור דבסתמא היינו שיועד עכ"ל שכותב אותיות השם רק שלא היה במחשבתו לשם קדושת השם אסור למוחקו ולאבדו והסמ"ק לא קאמר דמותר למוחקו אלא היכא שכתב שלא מדעת שאינו יודע אם כותב אותיות השם כלל והו' כמתקן דפסול בקדשים עיי"ל וכ"כ הס"מ ח"א שאלה מ"ה דדוקא בזה"ל שנתכוון לכתוב יהודה דהו' כנכתב בפי' שלא לשמו אבל בסתמא שכתב השם נראה דצדיעבד כשר השם ואסור למוחקו ומייב מלקות עיי"ל והוא דלא כמהרש"ל צביאוריו לפס"ג לאוין ג' שהקשה שם עמ"כ הסמ"ג שם ובגד דשנתכוון לכתוב שם דמונה בעינין כדמוכח בשנת ובסופרים דתיא הרי שהיה נריך כו'

ספר עמוד ו' איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים קצת

ובמנחות ב' הקומץ רבה (ו) שהרי שהיה צריך לכתוב את השם וכתב יהודה וטעה ולא הטיל בו דלת מעביר עליו הקולטם ומקדשו דברי ר' יהודה וחכמים אומרים אין זה שם מן המוכתר אלא (ז) כוונת קדושה בעינין וטעמא דמכל דבר התלוי בקדושה בעינין כוונה כדתניא בנזיר (ח' ז') הקדש טעות ב"ה אומרים אינו הקדש. ואם כתב שם במקומו פ' במקום שדרכו להכתב כגון על קלף (ח) כשם שאמור למחוק ולשרוף ולקרוע כתיבת השם כך אמור לשרוף ולקרוע את הגויל כדאמרין במ"ק פרק אהרן (יז' ז') אמר רב הונא הרוואה ספר תורה שנשרף חייב לקרוע ב' קריעות אחת על הכתב ואחת על הגויל שנאמר ויהי דבר ה' אל ירמיהו אחרי שרף את המגילה ואת הדברים כאש (ט) והא דתניא (סנה' ס"ז ז') היה שם כתוב על ידיות הכלים ועל כרעי המטה הר"ז יגזו ויגזו ותניא נמי בעריכין (י' ז') עובר כוכבים שהתגדב קורה לבהכ"נ ושם כתוב עליה אם אמר בדעת ישראל הפרשתיה יגזו וישתמש במותר התם בעריכין פ"א מפרש טעמא משום דשם שלא במקומו לא קדש פ' שנכתב במקום שדרכו (י) להכתב פ' על הקלף אינו מקדש אלא מקומו פ' מקום השם בלבד פ' זה עיקר כאשר הבאתי ראיה ממ"ק הלכך אם כתב שם בס"ת בתפלין ומוזות

תועפות ראם

[illegible]

396 ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

אפי' בטעות אינו רשאי לחתוך את השם ולשרוף את השאר אלא טעון גניזה ששם במקומו מקודש (יא) שלא במקומו אינו מקודש וטעמא דלא גרע הני כתיב ספר תורה דתניא במגילה [פ"ו ז'] תשמישי קדושה נגזזין והא דתניא בשבועות פ' שה"ע [י"ט ז'] כל הטפל לשם בין מלפניו בין מלאחריו נמחק לה' למ"ד נמחק אחרים אומרים וכו' (יב) התם בכותב שלא במקומו מיירי פ' במקום שאינו ראוי לכתוב מיירי שאינו קדוש בגויל אלא במקום השם לבדו כגון כתב על כרעי המטה וידותיה (יג) הלכך לא מיתסר מטעם תשמיש קדושה אלא מטעם גופו של שם הלכך נמחק לפניו ולאחריו ואחרים אומרים לאחריו אינו נמחק שכבר קדשו השם וחשוב כשם עצמו.

סימן שסז [שם]

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים. כתוב בפ' ראה אנכי לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום איש כל הישר בעיניו פ' כשתעברו את הירדן מיד אתם מותרים להקריב בבמה כל י"ד שנים של כיבוש וחילוק ובבמה לא תקריבו מה שאתם מקריבים פה היום במשכן שהוא עמכם ונמשח והוא כשר להקריב בו חטאות ואשמות אבל בבמה אין קרב אלא הנידר ונידב והוא איש כל הישר בעיניו פ' נדרים ונדבות שאתם מתנדבים כל הישר בעיניכם וכן פ' המקרא לא תעשון וגו' אל תקריבו אותם חובות כי אם אותם דברים שאדם רשאי להקריב איש הישר בעיניו נדרים ונדבות וכן מפורש בזבחים פ' אחרון [ק"ז ז'] אמר ר' אילא אמר ר"ש בן לקיש (א) לא תעשון ככל אשר וגו' אמר להם משה לישראל כי עייליתו לארץ ישראל ישרות תקריבו חובות לא תקריבו. ונראה גם פ' המקרא שלא לשרוף קדשים הקרבים בבמה בביאתן לארץ קודם שבאו לשילה כי כשרים הן בבמה וכן [פ"י ב'] אל תנהגו פסול בקרבנות הקרבים בבמה כאשר אנחנו עושים פה. כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה לאחר שתעברו את הירדן מנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים ותנן בזבחים פ' אחרון [ק"ז ז'] באו לנוב וגבעון הותרו הבמות באו לשילה ולירושלים נאסרו הבמות ותניא בספרי לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום היום אנחנו מטלטלים את המשכן היום אנו אסורים בבמה משנבא לארץ אנו מותרים בבמה.

תעופות ראו

לשון הגדפס שאין דרכו ליכתב פ' שלא על הקלף כו' ונכון. (יא) מקודש כו' לשון הגדפס ששם במקומו מקדש אף שלא במקומו וטעמא כו' ונכון. (יב) ראיתי גם הראב"ן שכל כל הטפל לשם מלפניו אינו נמחק שהרי קדשו השם כגון לה' כה'. מלאחריו כגון אלקינו אלקיכם נו וכן נמחק. והוא חמוה וגרסה שט"ס שם וז"ל בסיפך מלפניו נמחק מלאחריו אינו נמחק כמבואר ג"כ בדברי רבינו סוף סימן וכן יד שאל לה' ס"ס סי' רע"ו דין י"ב הביא מש"כ היראים דמ"ס הטפל לשם מלפניו נמחק היינו בכותב שלא במקומו דוקא ותמה עליו דהא כל שהשם במקומו דמקדש אף לפניו היינו שיש עליה קדושה על כל היריעה אבל לא עדיף מקדושת ס"ת בעמיה עי"ש ובלאות הסמוך בלתי דברי רבינו וז"ל. (יג) וידותיה. בגדפס וידות הכלים ונכון. הגר"ד שני"א. ועיין בחי' הגרע"א ליו"ד סי' רע"ו ש"ך סק"ג שכתב שם בזה"ל ור"א"ס בספר יראים כחז דזהו דוקא בכתב ע"ג כלים או ע"ג קודם כיון דאין זה מקומו דאין דרכו לכתוב אלא על קלף מש"ס אינו מקדש אלא מקומו אבל בכתב על הקלף אינו נמחק גם לפניו עי"ש והיינו כפי סי' הב' שבפרש"י ערכין ו' א' אבל משמעות דעת כל הפוסקים כפי' א' בפרש"י שם ואין הילוך בין קלף לקורה עכ"ל. ולי נראה פ' דברי רבינו הרר"ס מש"כ התם בכותב שלא במקומו מיירי אלא ה"ק אפי' בכותב שלא במקומו מיירי א"ס ג"כ ומשום דהו"א לפרש מחלוקת ת"ק ואחרים דבהא פליגי דאחרים ס"ל שהשם מקדש מטעם תשמיש קדושה דנגזזין ומש"ס מלאחריו אינו נמחק ות"ק פליגי וס"ל שהשם אינו מקדש אלא מקום השם בלבד ולפי"ה הך דר"ה בפ"צ דמע"ק והך דערכין במחלוקת שניה עו"א רבינו דהא דתניא בפ' שה"ע כו' התם בכותב שלא במקומו מיירי דאע"ג דבכותב שלא במקומו אמרינן לניל דלא קידש אלא מקום השם בלבד אפ"ה ס"ל לאחרים לאחריו אינו נמחק וטעמא דמפרש ואזיל שכבר קידשו השם וחשוב כשם עצמו ות"ק פליגי בהא דלא חשיב הנטפלין כגופו של שם והלכך נמחק לפניו ולאחריו וא"כ התם פלוגתא אחרת היא ואפילו על הקלף שדרכו ליכתב פליגי נמי ת"ק ואחרים דלית"ק מותר שם להחזיק בן הנטפלין לפני השם בין לאחריו ולאחרים דוקא הטפל לשם מלפניו ולכן דקדק רבינו ואמר לשל במקום שדרכו להכתב כגון על קלף אסור לשרוף ולקרוע את הגויל ולא הזכיר איסור מחיקה מן האותיות שבגויל כמו שכתב שם שחומר למחוק כתיבת השם וא"כ אין ג"מ לדינא בין ב' פירושי רש"י לענין מחיקת הנטפלין לפני השם וה"ה שאר אותיות ורבינו לא בא אלא לפרש הברייתא דפ' שה"ע טעם מחלוקתם והוא שהסופר רבינו בדברי אחרים וחשוב כשם עצמו שאינו בברייתא דהוה עיקר החידוש. והנה רבינו לא כתב תולדה למחיקת שם אותיות הנטפלין כאחרים ש"מ דס"ל דאיסור מחיקת הנטפלין לאחריו הוא דאורייתא וכמש"כ הח"ס סי' רס"ג דפלוגתא דרבנן ואחרים תליא בפלוגתא אי דרשין את או לא דכתיב ואבדתה את שם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה"א ואחרים סברי דדרשין את וממילא הוי דאורייתא דקי"ל כאחרים עי"ש ועיין בפ"ת ליו"ד סי' רע"ו סק"ג:

(א) אר"א אמר רשב"ל. לפנינו נתיא, ופי' רבינו הוא כגון רש"י בפ' התורה ורבינו אזיל לשיטת בה"ג שחשב בזמניו הלאוין לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום ודעת הרמב"ם בשרש השלישי בבה"מ שלו שאין למנות לאו זה שאינו טובה לדורות דקי"ל ירושלים אין אחרים היחר הבמות ועיין בסמך. (ב) תיבה זו הנהיג חז"ל הגדפס כשרים הן בצמח זה מסבירתינו. פי' אל תנהגו פסול כו'

ספר עמר זאמורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים קצמ

סימן שסח [עו]

לא תשמע אל דברי הנביא. צוה והזהיר הכ"ה שלא יקבל אדם דברי נביא שקר האימר לך עבוד אלהים אחרים אע"פ שלא שמעת בדבריו (א) משעה שקבלת דבריו אתה עובר דכתיב ב' ראה אנכי כי יקום בקרבך נביא וכתוב לא תשמע אל דברי הנביא משעת קבלה עבר על לא תשמע.

סימן שסמ

לא תתגורדו. כתוב ב' ראה אנכי לא תתגורדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת ובמכות באלו הן הלוקין [כ"ה א'] מסקינן אמר שמואל שריטה וגידדה אחת היא ושריטה פירשתי למעלה בלאו דלא ישרטו [ס' ש"ד].

סימן שע

לא תשימו קרחה. פירשתי למעלה בלאו דלא יקרוה [ס' ש"ג].

סימן שעא שעב [לב]

לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו. ויראת מאלהיך שלא לשנות מעשה (א) בוראך דכתיב ב' ראה אנכי [דברים י"ג א'] את כל הרבר אשר אנכי מצוה אותו תשמרו לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו פ' אל תוסף במקום שהוספת אתה מגרע את המצוה ואמרינן בסנהדרין פ' אלו הן הנחנקין [פ"ה כ'] אר"א אמר ר' אושעיא אין לנו מצוה בתורה כשמוסיף גורע אלא תפלין ומסקינן [פ"ה א'] כגון דעבר ד' בתי ומייתי אחרינו וחכריה בהדיהו וכדרבא (ב) דאמר רבא בית החיצון שאינו רואה את האויר פסול והתם מקשינן והאיכא לולב וציצית ומתרץ להן דלא משכחת לאו בהן. ויש לשאול דבספרי מני להו דתניא מניין שאין מוסיפין על הלולב ועל הציצית ת"ל לא תוסף עליו [ומניין שאין פוחתין (ג) מהן ת"ל לא תגרע ותניא מנין שאם פתח לברך ברכת כהנים שלא יאמר הואיל ופתחתי לברך אוסיף להם ברכה משלי כגון ה' אלהיכם יוסף עליכם וגו' ת"ל לא תוסף עליו] ותנן בזבחים פ' התערובות [פ' א'] מתן אחת במתן ד' רא"א יתנו ד' ר' יהושע אומר מתן אחד אר"א לדברך הרי הוא עובר על כל תגרע א"ל ר' יהושע לדברך

תיעפות ראם

כו' והנה לפי ס' רבינו מסבחתו הוא אזהרה לדורות ג"כ שלא לטרוף ושלל לנהוג פסול בקרבנות הכשרים וא"כ א"ש מה שנכנס במנין התרי"ג :

(א) אע"פ שלא שמעת בדבריו. ס' שלא עשית כאשר אמר ולשון הגדס אע"פ שלא תעשה כדבריו משעה [כ"ל] שקבלת כו' ונכון ועיין בהרמב"ן ל"ח כ"ח שכתב שם והנה היא אזהרה בע"ז עם כמה אזהרות שבלו בתורה בעניניה כמו שאמרו במ"ב מקומות הזהירה על ע"ז וכך ת"א לא תקבל כו'. וא"כ לא ימנה הללו הזה עכ"ל. אולם דעת רבינו בהרמב"ם שם ואין דברי הת"א סתירה להרמב"ם כלל כמשכ"ס המג"א שלשון לא תקבל משמעו הוא קבלת הלב בהאמנה בלבד ועי"ש בלב שמח וגם כוונת רבינו שלא לשמוע ממנו המופת אע"פ שלא יעשה כדבריו. וכ"ה נב"ג ומש"ס הרמב"ן ובעל הלכות לא כתבן אינו חוזר על לא תשמע אל דברי הנביא אלא קאי על האמר במסית לא תאבה לו ולא תשמע אליו ע"א שבעל הלכות לא כתבן ומש"ס הרמב"ן במ"ב מקומות כו' ראיתי במדרש תנחומא ויקרא סי' ז' אמר ריב"ש אתה מואל ארבעים ושמונה פעמים הזהיר הקב"ה בתורה על הנשים וכנגדן הזהיר על ע"ז כו' וכ"כ הבע"ט בפרפראות שלו על התורה ריש ס' דברים ונאסר להמגיד שנת ע"ז גליון כ"ה בגרניר אחד משלשה גרנירין נעלם מהכותב שם דברי המדרש :

(א) משעה. ס' ממאות עשה אבל בגדס הגי' מואל צוראך ונכון שהוא כולל עשה וז"ל וצוה א"ש שלא הביא רבינו מהקדס [דברים ד' ז'] לא תוסיפו על הדבר וגו' ולא תגרעו ממנו דכבר כתב המעשה"ח דלכן שנה לאוין אלו צ"ל ראה וסמך לא תוסף לאותו תשמרו לומר ששייך גם במג"ל דכ"מ שנאמר השמר כו' אינו אלא ל"ה והיינו לומר על דבר שהוא אסור מן התורה ובאמת אינו אסור מה"ל כמש"ס הרמב"ם בפ"ב מהל' ממרים ה"פ. ולכן גם רבינו היראים הביא משם שכולל יותר ונב"ל ראשית צבורים די"ט כחז טעם אחר על השנות הלאוין ופעם בל"י ופעם בל"ר עי"ש. (ב) וכדכ"ה כו' לפיכך א"ר זירא ועיין להלן סי' ש"ט צבוארי אות מ"ד ומשכ"ס ומייתי אחרינו וחכריה בהדיהו אף שלפניו כתוב ואנה נבייהו יזה כחז רבינו כמש"ס בשו"ע עמודי אור סי' א' אות ה' דע"כ מיירי צבוצרו אל הנתים ודבקו להם וכ"ה לשון הרמב"ם פ"ד ה"ג מהל' ממרים וביא חמישית וידבק בחינון. (ג) המוסגר הוספתי מהגדס והמעתיק דג מעליו הראשון לעליו השני כמורגל. והוא בספרי דברים פ' פ"ב ויש לדקדק מ"ש שלא יאמר הואיל ופתחתי לברך אוסיף כו' מ"ס הוא זה שבבב"ל כך יהא ראוי להוסיף ונראה פ' שהוא עפ"י מש"ס הג"ר בל"ח ריש סי' קי"ט ח"ל וכשהוא מוסיף יתחיל

ספר עמוד ז' איסורים שאינם נעשים רק לבריות כי אם לשמים יראים

הרי הוא עובר על כל תוסף ועוד אמר ר"י כשנתת עברת על כל תוסף ועשית מעשה בידך וכשלא נתת עברת על כל תגרע ולא עשית מעשה בידך ואפי' שלא בזמנו אי מכוון להוסיף עובר על כל תוסף כדאמר רבא ברה"ש פ' ראווה ב"ד [כ"ה ז'] לעבור בזמנו לא בעי כוונה שלא בזמנו בעי כוונה ולולי שראיתי בפ' רש"י ז"ל שפי' בסנהדרין אין לנו אלא תפילין ועובר על כל תוסף הייתי מפרש ההיא דסנהדרין בוקן ממרא לבד ולא משום איסור כל תוסף (ד).

סימן שענ [שפד]

בקדשים לא תגזול ולא תעבוד. לקדשי אלהיך תן כבוד ומורא שלא לעבוד בהם ולא תגזול אותם דכתיב בפ' ראה לא תעבוד בבכור שורך ולא תגזול בכור צאנך ותניא בחולין פ' ראשית הגז [קל"ז א'] אין לי אלא שור בעבודה וצאן בגזול מניין ליתן את של זה בזה ואת האמור של זה בזה ת"ל לא תעבוד

תועפות ראם

יתחיל בצרכה ואח"כ מוסיף אבל לא יוסיף ואח"כ יתחיל בצרכה עכ"ל והוא מדברי הב"י בפ' דברי הטור וז"ל הב"י דמיילתא דפשיטא הו"ל שריף שיתחיל בנוסח הצרכה ואח"כ יוסיף מה שצרכה ולא יתחיל בשאלתו דא"כ הו"ל הצרכה עפלה לשאלתו עכ"ל וז"ל בספרי שלא יאמר הואיל ופתחתי לנכר ואין אני מוסיף בתחילה אלא פתחתי לנכר כמש"כ בחורה א"כ עשיו אוסף להם צרכה משלי כו' ת"ל כו' לשלול להוסיף א"כ אינו רשאי. ובגמרא ר"ה כ"ה ב' אמרו בזה"ל הואיל ותנהג לי תורה רשות לנכר את ישראל אוסף כו' ור"ל עפמש"כ הו"ל שם בספ"ע דכיון דעלה לדוכן פ"ה ביום טוב אינו עובר בעשה דאמור להם כל היום. וא"כ הו"ל דכמו שרשאי לנכר את ישראל אח"כ צוימנא אחריהא אע"ג דחובא ליכא ה"ל יהא רשאי להוסיף על הצרכות בשעת הדוכן אפילו בפסע הראשונה ת"ל לא תוסף עליו דר"י אאור וזוהי יתורן מה שדקדק היסודות יעקב באו"ה סי' קכ"ח סק"ג מאי האי דנקט שנתנה לי תורה רשות הא מחוייב הוא לנכר את ישראל עיי"ש שתי' לדעת הר"ם ולפי מה שפירשתי לק"מ ואדרבה בדיוק אמרו הואיל ותנהג לי תורה רשות כו' דקאי על מה שרשאי לנכר צרכה כהנים כ"ס ביום אחד לצבור זבס' חליפות שמלות על הת"א דברים י"ג א' פי' דברי הספרי צענין אחר עיי"ש מש"כ הדל בן הספרי להגמרא דר"ה ודבריו דחוקים. (ד) עיין סמ"ג לאון סק"ד שכתב וי"מ שמה שאמור בזהו פרק והאיכא לולב וליית ט"ס צו להוסיף ואם הוסיף גורע ודוחה שאין דבר זה צדק. לענין זקן ממרא דוקא הוא עכ"ל. והי"מ הוא הרא"ם דכאן וא"י למה לא זכרו בשמו גם החום בסוכה ל"א ב' ד"ה הואיל ש"כ והא דאמר בסנהדרין למ"ד א"ל אנב האי לחודי' קאי והאי לחודיה קאי היינו לענין דאין זה כל המוסיף גורע דלעולם ידי מזהו יא' אלא דעובר על כל תוסף ר"ל ג"כ דלגבי זקן ממרא צענין דאם הוסיף גורע ולא יא' בנזק המזהו אבל לענין כל תוסף אף אם יא' ידי חובת מזה עבר על כל תוסף וכדברי היראים ועיין בח' הגרע"ק לא"ה סי' י"ז פ"י סק"ד ד"ה ואינו מרגיש טעם שהביא מזה"ל דסוכה ולא הביא גם דברי היראים והי"מ שבסמ"ג שכתבו כד"ה גם בם קהלת יעקב להגאון ר"י מקארלין בחי' לסוכה ל"א ב' כ' דהתם בסנהדרין מיירי לענין זקן ממרא שאינו חייב רק בגוונא שאם הוסיף גורע משום דצענין תורה ויורד כו' אבל לענין איסור כל תוסף גופא ודאי עבר בכל גוונא כל שמוסיף על המזהו ומכוין להוסיף אף דהאי לחודי' קאי והאי לחודי' קאי כמו ב' זוגי תפילין וסוכה בשמיני והיתנים צמתהם בכל צמצום צמתן ד' לו הוסיף בצרכה בצרכת כהנים כו' ותמיהני ש"כ מדפשי' ולא זכר דברי הראשונים בזה. והנה לענין פרש"י שפי' בסנהדרין אין לנו אלא תפילין ועובר על תוסף שהקשה רבינו ע"ז מהספרי כ' הסמ"ג שם וז"ל אותה צריכתא דספרי כמ"ד בסוכה לולב נריך אנד אבל אנו סוברים כרבנן שאומרים לולב א"ל אנד לפיכך אין לחוש בתוספת כדמפרש במס' סנהדרין דהאי לחודי' קאי והאי לחודיה קאי עכ"ל וכ"כ הר"ם אליהו מורחי פ' ראש ורמזו הגר"א באו"ה סי' תרי"א סק"מ. והטעם חדש הקשה על תי' המורחי וז"ל לא יכולתי ליישב עס סניית הגמרא שהרי בגמרא קאמר אי נריך אנד גרוע ועומד הוא נמצא דלפי הגמרא אפי' אם נריך אנד ליכא משום כל תוסף והאיך כ' הר"ם מורחי שמענין מינה דאיכא דאגיד אית ביה משום כל תוסף הרי דלפי הספרי עס ש"ס דינן עכ"ל ובמחל"ל לא הנין מ"ש בגמרא גרוע ועומד הוא דבאמת ודאי דאיכא כל תוסף אי נריך אנד אבל לענין זקן ממרא לא מחייב עד דאיכא תורה ויורד ואם מתחילת עשיית המזהו עושה בה יתור ותוספת לא היה כאן תורה מעולם כמבואר בסמ"ג בשם ר"י ב"ד שמואל בתשובה אחת אבל משום כל תוסף ודאי עבר אפי' לפרש"י דהא פרש"י ד"ה גרוע ועומד דמתחילתו לא עשה כהונן שאגד שם תוספת מזה והיינו איסורא דכל תוסף ולא נחלקו רש"י והיראים אלא במש"ס אי ס"ל לולב א"ל אנד האי לחודי' קאי והאי כו' דרש"י פי' ואין זה גורע ולפמש"כ רש"י שם בד"ה ואין. גורע דקעבר בכל תוסף ולא עבר מזהו וא"כ הכא דאין זה גורע לא עבר בכל תוסף ועבר מזהו משא"כ להיראים ודעמ' האי לחודי' קאי והאי כו' פי' דלא גרע המזהו מיהו בכל תוסף עבר אלא דאין צענין ואם הוסיף גורע דלא עבר מזהו ותל"מ. גם הגאון ריש"ן בם' דברי שאול עס"ת סדר ואתחנן עס"ת לא חוספו עליו כחז ראותי צדעת זקנים לרבותינו צעה"ת ש"כ שאם חוספו חגרעו דכל המוסיף גורע שאם תעשה ה' ציית גרעת גם ארבעה שהרי אינם כלום כו' וכן פרש"י ה' פרשיות שבתפילין וה' מים שכלולב אבל אם ישב ציוס השמיני בסוכה לא בא השמיני לנצל השיעור ומה שעשה עשוי עכ"ל והמענין בסנהדרין דפ"ה ב' ימאל דזה מיקרי גרוע ועומד ותפילין מיקרי אס' הוסיף גורע ע"ש וטע"ג עכ"ל הדברי שאול ואין אי רואה שום קשיא בזה דלו יהי נמי גרוע ועומד מ"מ עובר בכל תוסף וכל"ל ומש"כ צדעת זקנים אבל אם ישב ציוס השמיני בסוכה כו' עיין ר"ה כ"ה ב' גם הרמב"ן בפ' התורה כ' על פרש"י סדר ואתחנן והספרי בזה"ל אבל לא באלה בלבד אמרו אלא אף הישן בסוכה בשמיני כוונה לוקה כו' וכן אפי' הנה ששה עבר באלו הנה עכ"ל:

400 ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

דהאי אבסדרא של בנין לא היתה מחוברת ברצפה אך על עמודי אבנים רחבים היתה בנויה ובתלוש אין תוספת בנין כדתינא בסוטה פ' אלו נאמרין [מ"א ז'] עושין לו בימה של עץ בעורה וכו' ואין בנין זה פירושו כפי בקבר בנין דאמרין בסנהדרין [מ"ז ז'] דההוא במחובר קאמר וההוא נמי מצי לאוקמיה בקבר בנין תלוש (ד).

סימן שעז [סו]

לא תקים לך מצבה. כתוב בפ' שופטים לא תקים לך מצבה אשר שנה ח' אלהיך מצבה אבן אחת כדכתיב מצבת אבן להקריב עליה אפי' לשמים אשר שנה ח' אלהיך מגיד לך הכתוב ששנואה לפני המקום אלא מה תעשה מזבח אבנים תעשה לי מזבח שהוא מאבנים הרבה אהב ומאבן אחת שנהא כי חוק היה לאמוריים ואע"פ שהיתה לו אהובה בימי האבות עכשיו שנהא אחר שעשאוה אלו חק לע"ז ותניא בספרי אין לי אלא מצבת אשרה ואילל מנין (א) דין הוא ומה מצבה שהיא אהובה לאבות שנואה לבנים אשרה ואילל ששנואה לאבות אינו דין ששנואה לבנים.

סימן שעח [שפ]

לא תזבח לה'. כתוב בפ' שופטים לא תזבח לה' אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע למדנו ממקרא זה שלשה לאוין. אזהרה לשוחט קדשים בדרום המעונין צפון כדתינא בספרי וחכ"א אף השוחט הטאת בדרום עובר בל"ת שנאמר לא תזבח לה'. למדנו אזהרה לשוחט בע"מ לשם דכתיב אשר יהיה בו מום ותניא אין לי אלא נולד תם ונעשה בע"מ נולד ממעי אמו בע"מ מנין ת"ל כל גרב וילפת מנין ת"ל כל דבר רע. ולמדנו אזהרה מפני קדשים על ידי דבור רע שנאמר כל דבר רע ועוד נדרשו בו דרשות בשחיטת קדשים [נחמס ל"ו א'].

סימן שעט [רצב]

מלך לא ירבה לו סוסים. יודע לבות בני אדם יוצר הכל ולכל נפש כי הוא בראה (א) צוה למלך שלא ירבה לו סוסים דכתיב בפ' שופטים גבי מלך לא ירבה לו סוסים ותנן בסנהדרין פ' כה"ג [כ"א ז'] לא ירבה לו סוסים יכול אפי' כדי מרכבתו ופרשיו ת"ל סוסים (ב) הבטלנין ומנין שאפי' סוס אחד והוא בטל שעובר בכל ירבה ת"ל למען הרבות סוס וכו' מאחר שסופינו לרבות אפי' סוס אחד והוא בטל הסוסים

תועפות ראם

ומשני שהיה של בנין ולא דמי להך דסוכה דשם ע"כ אינו מן הבנין שהרי אינו עשוי אלא לפי שעה ואם היה מן הדיון מיד ה' הו"ל להיות בנין תמידי ואין לומר דכוונת רבינו דל"כ דהיה ככתב מיד ה' לא היו מקשים צנמרא דכן אמרה תורה דיעשה של עץ דע"כ ז"ל מנזח"כ שיעשה מאיזה מין דהרי בלמה מרקסין שיש מספק בין בנין אבנים לפרכת וע"כ רק על התמונה היה הקבלה ח"ך תהיה. וגם מה שתי' היראים דהיה בתלוש לא ידעתי אם יתורן זה בדבר שהוא קבוע לעולם שהרי צנזוקין מלח ע"ג הכבש עירוצין דק"ד פריך אי דקמבעל לי' קמוסין אבנין אף דפשיטא לא הוי מחובר וגם לא יהיה לעולם ככ"ז כיון דקמבעל ליה הוי הוספה כש"כ בדבר שהוא לעולם סו"ד דברי רבינו אינם מוכינים לי עכ"ל. (ד) בקבר בנין תלוש. לפי"ז אודא לה מש"כ התוס' בע"ז מ"ה א' ד"ה גרעו ואין לפרש משום דשמואל ז"ל להך סינא כו' דבפ' נגמר הדיון מוסק לשמואל הב"ע בקבר בנין וחשיב לי' תלוש כו' דשמי לפי סי' רבינו שאינו מחובר כלל לקרקע אכל בית חשיב מחובר וכו' יוחנן בירושלמי שבת רפ"ט:

(א) אשרה ואילל מנין פי' מניין שאסור כשמעמיד לנבזה כמו מנזה שאסור אף לנבזה עיין התו"ה פ' בהר סי' ק"ה ומש"כ לעיל סי' שמ"ח אות ד'.

(א) גם' ערוך לנר לסנהדרין כ"א ז' במשנה העיר לר"י דס"ל בלא ירבה לו נשים מדכתיב טעמא דקרא כל היכי דלא שייך הטעם גם הלוא אינו וכוון דבלא ירבה לו סוסים הטעם הוא שלא ישיב העם מלרימה א"כ כסאל יביאם למלרים יהיה מותר להרבות וכמו שאמר שלמה אני ארבה ולא אשיב וא"כ לכאורה י"ל דפליג ר' יהודה גם אסוקים כדפליג בלא ירבה לו נשים עכ"ל וצמח"ס לא דק דלא דמי כלל דדוקא בלא ירבה לו נשים אר"י מדכתיב טעמא דקרא ולא יסור לבנו ש"מ ללא דברה תורה אלא בנשים פרוצות דשייך בזה שלא יסירו לבנו ולא בנעושות כדצינל אכל בלא ירבה לו סוסים שהיהירה ע"ז התורה מטעם ולא ישיב העם מלרימה מי יערב לבו לומר כנגד התורה אני ארבה ולא אשיב והתורה צוה להיסק דע"י רבוי הסוסים ישיב העם מלרימה חס"ר כאן יודע לבות בל"א כו' לזו למך כו' ר"ע מאחר שהש"י יודע לב ואמר שיי"ז ישיב העם מלרימה אין להתחכם נבדו לומר אני ארבה ולא אשיב וכו"ע מודו בזה ואפי' לר' יהודה ודע דרבינו כתב כאן כסדר התורה לאו לא ירבה לו סוסים קודם ללאו לא ירבה לו נשים דלא ככתוב בגדפס דבסוף וכן במשנה דסנהדרין פ"ב איתא לא ירבה לו נשים קודם וכו"ה צמ"ד נשא פי"ב סי' ע"י ועיי"ש במהר"ו. (ב) ת"ל סוסים ע"ם כאן וכו"ל ת"ל לו לו אינו מרבה אכל מרבה

ספר עמדרו איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רא

למ"ל לעבור בלא ירבה על כל סוס וסוס בכאן (ג) ראינו שמקשים "וכי מאחר" ולמעלה בעמדר רביעי [ס' קע"ג] פי' יש מקומות בתלמוד שאינו מקשה ומאי שנא.

סימן שפ [רצא]

לא ירבה לו נשים. המלך הגדול מאחיו חוצרך שמירה יתירה שלא יסור לבבו והזהיר עליו הכתוב בפ' שופטים ולא ירבה לו נשים וכמה רבויי הנשים כדתנן בסנהדרין פ' כה"ג [כ"א ז'] לא ירבה לו נשים אלא ו"ה ר"א מרבה הוא לו ובלבד שלא יהא מסירות את לבו ר"ש אומר אפי' אחת ומסירה את לבו לא ישאנה א"כ למא נאמר [לא ירבה לו] נשים אפי' כאביגיל וכדר"ש ק"ל (א). וחשבון ו"ה מפרש בגמרא מדור שהיה לו שש נשים אחינועם אביגיל מעכה חגית אבימל עגלה וכתוב ואם מעט ואוספה לך כהנה וכהנה כהנה שית הווי להו תריסר ושית דהוי ליה הרי תמני סרי והא לא מצינו למימר כהנה כהנה בתרא תרתי סרי דאית לן למימר כהנה בתרא דומיא דכהנה קמא.

סימן שפא [רצג]

לא ירבה לו כסף וזהב. צוה ממליך כל מלך שלא ירבה לו המלך כסף וזהב דכתיב בפ' שופטים וכסף וזהב לא ירבה לו מאד ותנן בסנהדרין [כ"א ז'] וכסף וזהב לא ירבה לו אלא כדי ליתן אפסניא ותניא לא ירבה לו יכול אפי' ליתן אפסניא ת"ל לו לומר לו הוא דאינו מרבה אבל מרבה לו כדי ליתן אפסניא פי' לא ירבה לו למצא גסות רוח בראיית כסף וזהב אבל מדאגת (א) אפסניא מותר.

סימן שפב [רצז]

לא תשחית את עצה ולא תכרות. כתוב בפ' שופטים לא תשחית את עצה וגו' ותניא אין לי אלא גרון מנין לרבות כל דבר ת"ל לא תשחית את עצה ומה למדנו שלא להשחית ולהפסיד כל דבר כדאמרין בקדושין [כ"א ז'] רבה בר רב הונא קרע מאני דבריה (א) למיחוי אי קפיד אי לא קפיד ומקשינן והא קעבר על כל תשחית למדנו דלא תשחית את עצה לאו דוקא דת"ה לכל דבר שהוא הפסד והפסדו מרובה על

תועפות ראם

מרבם הוא כדי רכבו ופרשיו הא מה אני מקיים סוסים סוסים הנפלין וכ"ה בגדפס ובמדרש אגדה תולדות מהרש"ב פ' שופטים י"ג ג"כ פ"ס כזה ומהרש"ב לא העיר לחקן השינוי. (ג) כנאן כו' עד ס"ס ליתא בגדפס:

(א) וכדר"ש ק"ל עיין לעיל ס' שפ"ו אות א':
(א) מדאגת אפסניא ר"ל לכלול מ"ס בגמרא ל"ז להרווחה ויכול לדלווג לאפסניא כמה שירצה שיהי' מנאי בידו ובגדפס ליתא אכל מאי דלריכות אפסניא מותר ויותר מכון ג' הכת', ובהגהות וחי' להרא"ם הורוין שבשס"ח ד' ווילנא ס"ס זרעים כתב ע"ד הירושלמי פאה פ"ד ה"ב שאמרו שם מ"ס והנה צעני הכינותי כו' וקימונו במקדים ראשון ראשון דהא דהיה נריך דוד להכי להקדים ראשון ראשון משום דלא היה יכול להקדים בפסע אחת כיון דאינו יכול לזכות לעצמו הון רב וע"כ היה נריך להקדים ראשון ראשון עכ"ל ואין דבריו עולין לפמש"כ הר"ן בחי' לנסהדרין דכ"ל דמאי דאסר הכתוב על המלך שלא ירבה לו כסף וזהב היינו שלא יבקש מס גדול להשתעש אכל אם הקנו לו משמים הרבה ממוון כנון שכבש מדינה ומנא אולרות ודאי שלו הן כו' ואין שום איסור בזה עכ"ל ועיי"ש בירושלמי בגלג"ש ש"ל לחרך דברי הירושלמי שלא יקשה להרא"ם שבהי' הרא"ם שפי' לנדרים ל"ד ב' עיי"ש ובפי' דברי הרא"ם שבהי' הרא"ם שם כ' הגרעק"א דהיינו שמהי' ההקדש מקודם שזכה על לאחר שזכה ואינו כמקדים דשנב"ל אכל קודם שזכה לא חל ההקדש ובס' נפש חיה בב"מ דמ"ס כתב לפמש"כ החוס' בנדרים שם ד"ה ואמר. בלשון זה אמר כו' מנואר דבזכה הווי הקדש למפרע עיי"ש שבהי' ד' הקה"ל ס' ר"ד ועיין שו"ת אהל משה להג"מ משה קאנינעלבונין ס' כ"ו שרונה לומר דבככר של הפקר חל ההקדש אף עוד שלא זכה בו עיי"ש:
(א) מאני דבריה. בגדפס הגי' מאני' באפי' דברים ולפנינו בגמרא ר"ה קרע מאני' באפי' דברים וכו"ה בסמ"ג לאוין רכ"ט. והנה רבינו למד מדברי הספרי שאמרו אין לי אלא גרון מנין אף למשוך ממנה אמת המים ת"ל לא תשחית את עצה בכל דבר דמזה למדנו שלא להשחית ולהפסיד כל דבר כדאמרין בקדושין כו' ומשכ"ר בלשון הספרי מנין לרבות כל דבר ר"ל בכל דבר אולם הרמב"ם בס' מהל' מלכים ה"ה כ' אין קולין אילני מאלכ שחון למדינה ואין מונעין מהם אמת המים כדי שייבשו שאמרו לא תשחית את עצה וכל הקולץ לוקה כו' ושם ה"ה כ' ולא האילנות בלבד אלא כל המשער כלים וקורע בגדים כו' דרך השחתה עובר בלא תשחית ואינו לוקה אלא מ"מ מדבריהם עכ"ל ולפי הגרסא מ"ס הרמב"ם דה"ה וכל הקולץ לוקה לאו דוקא קולץ בגרון דה"ה אס משך מהם אמת המים כדי שייבשו ג"כ לוקה מדלא כ' המושך מהם אמת המים בהלכה י' ואפי' כ' הרמב"ם בהשחית והפסיד כל דבר חוץ מאילנות לוקה מ"מ מדבריהם. אולם בסמ"ג להרמב"ם ל"ה ג"א נראה שחולק עמם"כ בחיבורו ודוחק לומר דמש"ס בסמ"ג ולוקה לא. קאי אדמנין ל' כנון מי ששורף בגד לריק או יסבור כלי אלא אעיקר לאו דלא תשחית את עצה קאי ורבינו ירוחם במישרים סוף נתיב ל"א כ' דאי אחרו ביה למלקות השופך מי בורו ואחרים נריכין להם מלקין ל' משום כל תשחית והוא

ספר עמוד זאיסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים ר

ולא תגו הוקשו (א) זה לזה ודינם שוה ובספרי נפקא לן מקל וחומר דתניא ומה במקום שלא שוה וכו' ותניא בספרי אין לי אלא בכור שאר קדשים מניין ת"ל בקרך וצאנך תקדיש א"כ למה נאמר בכור מה בכור מיוחד הקדש מובה אף כל הקדש מובה יצא הקדש בדק הבית ר' יהודה (ב) אומר בבכור שורך אי אתה עובד אבל אתה עובד בשל אחרים פי' עובדי כוכבים עובד אתה בבכור אדם ואי אתה עובד בספר חמור.

סימן שעד [פה]

לא תבנה עיר הנדחת. צוה והזהיר יוצרנו שלא לבנות עיר הנדחת דכתיב בפרשת ראה אנכי ושרפת באש את העיר ואת כל שללה וגו' והיתה תל עולם לא תבנה עוד.

סימן שעה [עד]

ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. צוה והזהיר חב"ה שלא ליהנות מדבר שנקרא חרם. נכסי עיר הנדחת נקרא חרם דכתיב החרם אותה ואת כל אשר בה. ע"ז נקרא חרם דכתיב פסילי אלהיהם תשרפון באש וכתיב שקן תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא. המקדיש בלשון חרם שאומר הרי זו חרם הוא בכלל ולא ידבק בידך מאומה מן החרם וכתיב כל חרם קודש קדשים הוא לה' ובסתם למ"ד [ענין כ"ח ז'] סתם חרמים לכדק הבית ובמפרש לה' דברי הכל (א).

סימן שעו [סו]

לא תטע לך אשרה. כתוב בפ' שופטים לא תטע לך אשרה כל עץ ותניא בספרי לא תטע לך אשרה מלמד שהנוטע אשרה עובר בלא תעשה פי' אע"פ שלא עבדה משעת נמיעתה עובר ומה נקרא אשרה כדתנן בע"ז פ' כל הצלמים [מ"ח ז'] ג' אשירות של אילנות הם אילן שנמטעו מתחלה לע"ז אסור גדעו ופסלו לע"ז והחליף נוטל מה שהחליף העמיד תחתיה ע"ז וסילקה מותרת (א) ותניא בספרי מנין לנוטע אילן ובונה בית בהר הבית שעובר בלא תעשה ת"ל כל עץ אצל מובה ח' אלהיך כשהוא אומר אשר תעשה לך לרבות במה ובמס' תמיד אמרינן ומי הו' אכסדראות בעזרה והתניא אמר ר"א (ב) מנין שאין עושין אכסדראות בעזרה ת"ל לא תטע לך אשרה כל עץ אמר רב חסדא באכסדראות של בנין יש לשאול היכי עבדינן אכסדרא של בנין הא כתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ואפי' בעזרת נשים מקשינן הכי בסוכה פ' החליל [י"א ז'] דתניא יורדין לעזרת נשים ומתקנין שם תיקון גדול ואמרינן בגמרא חזקה היתה והקיפות גזוטראות כו' ומקשינן עלה והא כתיב הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל (ג) יש לתרץ

תועפות ראה

(א) סי' הוקשו כו' כ"ה נדפס ופרש"י נכורות כ"ה א' לא תעבוד ולא תגו וי"ז מוסף על ענין ראשון וילמדו שניהם זה מזה. (ב) לטון בסמ"ג לאוין שמ"א ר' יהודה אומר נכור שורך אי אתה כו' אבל אתה עובד בשלך ושל אחרים פי' עובדי כוכבים ר' שמעון אומר נכור שורך אי אתה עובד אבל אתה עובד בספר חמור וכן מביא בפ"ק דנכורות ס' ז' עכ"ל וכן נדפס איתא עובד אתה נכור אדם עובד אתה נכור חמור ונראה שחסר שם דברי ר' שמעון וכו' נדפס ר' שמעון אומר עובד אתה נכור אדם עובד כו' חמור וכ"ה בספרי אבל לפיכך כן נכתב"י ואי אתה עובד בספר חמור שפיר איתא לר' יהודה:

(א) הגר"ד שליט"א הקשה ע"ד רבינו משבועות כ"א ז' והרי הקדש הא בעינן שו"פ ואי כדברי רבינו הר"ם חוקשי הרי המקדיש בלשון חרם דכל שהוא והגאון רמ"מ לשידות בקובץ יג"ת קונטרס י' ס"ס קמ"ז כתב די"ל דלא פליגי רק מה שבלשון אכילה ואפ"ה חייב בכ"ז דה"ל שבעה שלא אוכל עכ"ל:

(א) עיין בגמרא עין לספרי דברים ס' קמ"ה מה שהגיה מהכת"י וילקוט דמשמע משם כמשכ"ר דבאשירה לע"ז מיירי וא"כ יאמר לא תטע לך אשירה וכל עץ אצל מובה ה"א וכמ"ס במס' תמיד כ"ח ז' ה"ק לא תטע לך אשירה לא תטע לך כל עץ אצל מובה ה"א וא"כ לפ"ד רבינו ים למט לאו דלא תטע לגטי לאוין כמ"ס המעשה"ל לפרש"י ועיין סה"מ להרמב"ם ל"ח י"ג ש"כ שם וכבר נתבאר דני מזהו זו במס' תמיד ושם נאמר שהנטיעה אסורה בנזקע עכ"ל ודקדק עליו בס' משנ"ח סי' ז"ח דלגב גרר מיימי הס"ס בתמיד שם הך ברייתא השניו בספרי וא"כ מה ראה הרמב"ם להדלות מקום המאמר במס' תמיד עיי"ש מה שח' ולי נראה דהרמב"ם מדייק משם שהנטיעה דוקא אסורה ולא הבונה בית שאמרו בספרי ג"כ לאיסורא והוא מבוחר ממס' ש בתמיד ה"ק לא תטע כו' לא תטע לך כל עץ אצל מובה כהר הבית אסמכתא מדבריהם כמ"ס הרמב"ן בפ' החורה פ' שופטים וכן מ"ש ראב"י מנין שאין עושין אכסדראות בעזרה היינו מדרבנן ואסמכתא אקרא דלא תטע וגו' (ב) ר"א. כ"ה בספרי אבל בתמיד לפיכך ר"א כן יעקב. (ג) הרה"ג וכו' מוה"ר יקותיאל אג"י שליט"א וזחאוויקי מו"ס בקאמפראווקע פרור עירנו מינסק העיר על שאלת רבינו פה וז"ל לא ידעתי מה קשה לו ומנ"ל דלא הוי גס זה בכתב מיד ה' השכיל ומלשון אכסדרא פריך בגמרא דנראה שהי' של עץ ומקשי דע"כ אסור בשל עץ והי' לו לשעות של בנין חומה ומשני

ספר עמר ז אימרים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים - יראים

שכרו ואמרינן בשבת פ' מפנין [קטז ח'] רבא צלחו ליה שרשיפא א"ל [אבין] (ב) והא קא עבר על כל תשחית א"ל כל תשחית דגופא עדיף ואם אדם משחית שום דבר כדי שייראו ממנו ויהיה שלום בביתו מותר ששכר הטלת יראתו מרובה על השחתתו כדאמרינן בשבת פ' האורג [קסג ז'] רב ששת שדי לאמתי' מונינא ארישא רב הונא (ג) מיתבר נכתמא פי' מישדי אימתא מותר. ויזהר אדם בלאו זה שהרי מצינו גדול העולם נענש על לאו זה דכתיב בדוד המלך ויכסוהו בבגדים ולא יחס לו ואמרו ז"ל [נדרים ס"ג ז'] לפי שביוה הבגדים שקרע מעילו של שואל לכך לא נהנה מהם והמשחית עובר בשני לאוין משום כל תשחית וכל תכרות (ד).

סימן שפג [רנא]

לא יעבד ולא יורע. הוזהיר וצוה ויצרנו שלא לעבוד בגופה של קרקע במקום שנערפה העגלה המובאה על חלל הנמצא דכתיב בפ' שופטים והורידו העגלה אל נחל איתן אשר לא יעבד ולא יורע פי' אשר צויתי שלא לעבוד ולא לזרוע (א) והכי תנן בסוטה פ' אחרון [מ"ט ז'] מקומה אסור לעבוד ולזרוע ומותר למרוק שם פשתן ולנקר שם אבנים ותניא בגמרא לא יורע אין לי אלא זריעה שאר עבודות מנין ת"ל לא יעבד מ"מ א"כ מה ת"ל לא יורע לומר לך מה זריעה מיוחדת שהיא עבודת קרקע אף כל עבודת קרקע יצאו נקורי אבנים וסריקת פשתן שאינה עבודת קרקע.

סימן שפד [רנב]

לא תלין נבלתו. צוה הקב"ה שמגדף וע"ז שנסקלו בב"ד ונתלו שלא תלין נבלתו על העץ דכתיב בפ' כי תצא וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ לא תלין נבלתו על העץ ותניא בפ' נגמר הדין [מ"ה ז'] כל הנסקלין נתלין דברי ר"א וחכ"א אין נתלין אלא מגדף ועובד ע"ז ובגמרא מפרש טעמא דתניא והומת ותלית יכול כל המומתין ניתלין ת"ל כי קללת אלהים תלוי מה מקלל זה בסקילה אף כל בסקילה דברי ר"א וחכ"א מה מקלל זה שכפר בעיקר אף כל שכפר בעיקר והלכה כחכמים. ותנן רא"א אחד האיש ואחד האשה ניתלין וחכ"א האיש נתלה ואין האשה נתלית ומעמא מפרש בגמרא ותנן [שם מ"ו ח'] כיצד תולין אותו משקיעין קורה בארץ והעץ יוצא ממנו ומקוף שתי ידיו זו על גב זו ותולה אותו ומציאין אותו מיד ואם לאו עובר בלא תעשה שנאמר לא תלין נבלתו והלנה זו אינה אלא

תועפות ראם

והוא כדברי רבינו. (ב) המוסגר הוספתי מהנדסם והוא מוכרח. ולפינו בגמרא רבה צלחו ל"י כו' וא"ל אבין לרבה והא קעבר מר משום כל תשחית וגי' היראים רבא וא"ל אבין והא קעבר על כל תשחית וכ"ה בפרש"י שם. (ג) ר"ה. וכ"כ הסמ"ג שם ונדרסם חיתא רב יהודה ולפינו הגי' ר' אבה ונראה מדברי רבינו והסמ"ג דלע"ז שאמרנו בשבת שם רבא"י חבר מאני תבירי לאו דוקא תבירי דה"ס שנימים שרי אם עושה כשכיל להטיל חימה וכ"כ הגר"פ בחי' הש"ס הנספח לספרו קשות מיושב קדושין ל"ב ומהרש"ה בצרכות ל"א ח' עיי"ש אבל הסמ"ק סי' קע"ה כ' דדוקא מאני תבירי וכ"כ החינוך מ' תקכ"ט עיי"ש ומהרש"א בח"א שבת שם כ' ג"כ והנהו רבנן דקעבדי נחמתי למירמי חימתא אלינשי ביהיכו היינו כמי דבדר דלא שייך כל תשחית וזהו דעת הרב מלאדי זצ"ל בשו"ע שלו חח"מ כהל' שמירת גו"ל וכל תשחית סעי' י"ד שם דלפי' כוונתו כדי להראות כעם וחומה להטיל חימה עכ"ל שאין טועין כשורה אסור ונקיטור שו"ע סי' ק"ז בסוף הסימן בהג"ה הניח דבריו צ"ע דהא בשבת ק"ה ז' חיתא דלי עבד למירמי חימתא אלינשי ביהי' שרי ולק"מ דדעת הרב כהנויך והסמ"ק ומהרש"א דדוקא במאני תבירי ותו ל"מ, ומש"כ כאן פי' מישדי חימתא מותר לשון הנדרסם הוא כך פי' למישדי חימתא אלינשי ביהי' ויזהר כו' והוא נכון ועיין בנכסות ח"י סי' קי"א קונטרס ו'. (ד) עיין בבה"ט במיין לאוין שלו רי"ח ר"ס ומש"ש בהנאות מהרש"ם פ"ח ל"ה ע"ד הרמב"ן שהביא בתוספותיו שם ו' מספרי ואותו לא תכרות ל"ת וז"ל ובשלו לא מלאחי עכ"ל עיי"ש בספרי שהביא המאיר עין מכת"י ופ"ו כד' הרמב"ן ובמכות כ"ז ח' הקוץ אילנות טובות ואזהרת' מהבא כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות ודע דהתשכ"ן קצן סי' שס"כ ל' לקון אילן המזיק לבית מותר כו' ועיין שם יעבד סי' ע"ו שלדעתו מותר משום ל"ת קאמר ואפ"ה חית ביה משום סכנה עיי"ש ועיי"ש בס"ס התשכ"ן סי' תקמ"ה שם ג"כ ושאלת אם מותר להוסיף תרגולת על הביצים, פליאה בעיני למה לא חי משום צנ"ח הא תקן בפ' מקום שנהנו מושיבין שובכין לתרגולתם ב"ד צינן עכ"ל ועפ"ה עיין בס"ס זוהר רי"ח לא יוסיב אדם תרגולת על הביצים לגדל אפרוחים ואין סחירה מדברי התשכ"ן דמדינת קאמר דמותר ואפ"ה חית ביה משום סכנה וכדברי הש"י יעבד:

(א) כלשון רבינו כ"כ הסמ"ג לאוין קס"ו ועיי"ש שאינו נחשב אלא בלאו אחד וכ"כ הרמב"ם בשה"ש פ"ח ל"ה ע"ש אחר שהביא שם גמרא דמכות כ"ז ח' וז"ל הנה כבר התבאר שהוא לאו אחד ושהוא במלקות ור"ל במש"כ כבר התבאר שהוא לאו אחד היינו כמש"כ המהר"ם פ"ט דסוטה ה"ה דהן במקרא אחד והיו לאו שכללות לדעת הרמב"ם ז"ל ולא כן עשה מהרש"ם בנהגותיו למיין בה"ג שחלקן שני לאוין ר"כ. רכ"א. ואינו מוכרח:

ספר עמוד ז איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רב

כל הלילה עד הבקר (א) דילפינן מדכתיב לא ילין חלב חגי עד בקר וילמד סתום מן המפורש .

סימן שפה שפו [צו]

לא יהיה כלי גבר על אשה . ולא ילבש גבר שמלת אשה : כתוב בפ' כי תצא לא יהיה כלל גבר וגו' פי' המקרא פי' ראב"י דתניא בספרי ומייתי לה בגזיר פ' שני גזירים [י"ט א'] לא יהיה כלי גבר על אשה מה ת"ל אם ללמד שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש הרי כבר נאמר תועבת ומה תועבה היא אלא שלא ילבש איש שמלת אשה וילך וישב בין הנשים ואשה שמלת איש ותלך ותשב בין האנשים ר"א בן יעקב אומר מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה ד"א (א) שלא יתקן אדם בתקוני אשה ראב"י משמע ליה קרא בפשוטו (ב) כדמרגס אונקלוס לא יחא תקון זין וגבר על איתתא ולא יתקן גבר בתקוני איתתא וכדראב"י קי"ל דאמרינן בגיטין [ס"ז א'] משנת ראב"י קב ונקי ולפסק הלכה ביבמות פ' הבע"י [פ' א'] ועוד דקאי ר' יוחנן כוותיה דאמרינן בפ' שני גזירין [נ"ה ז'] אמר רבי יוחנן המעביר שער של בית השחי ושער של בית הערוה לוקה משהו לא יהיה כלי גבר ומקשינן עלה מדתניא העברת שער אינה מדברי תורה אלא מד"ס ומתריצין ר' יוחנן (ג) ס"ל כראב"י [פי' דמשמע ליה בפשוטא ותנא דאמר דברי סופרים ס"ל כת"ק דראב"י] דמוקי איסורא דקרא שלא ילבש איש לשבת בין הנשים ואשה בין האנשים לניאוף . והעברת שער שאמר ר' יוחנן דברי תורה לוקה ותנא דאמר מדברי סופרים בהעברת תער קאמרי אבל במספריים שרי דאמר רב מיקל אדם כל גופו בתער ומפרש במספריים כעין תער פי' מגלה יפה (ד) הלכך יזהר אדם שלא יתקן בתקוני נשים והכל כמנהג המקום בתקונים ומלבושים שרגילות נשי המקום להתקן ולהיות מלבושיהם חלוקים ממלבושי אנשים מכולם יהא מוזהר שלא להתקן ואשה במלבושי האיש שאין כיוצא בהם במלבושי אשה . וללבוש אפי' עראי ודרך שחוק אסור שהרי לא חלק הכתוב בין קבע לעראי ולפי שראיתי בני אדם שלובשים מלבושי נשים עראי לשחוק (ה) והוקשה בעיני כתבתי כן . ויוצגנו יתן בלבנו יראתו ואהבתו ויעמידנו על אמתת דרכי תורתו.

תועפות ראם

(א) כל הלילה עד הבקר . עיין הגרש"ש סנהדרין מ"ז ז' שלא ראה דברי רבינו היראים ותשו' הרדב"ז ח"א סי' ש"א . ועיין בס' רביד הוצב פ' תלך ד"ה ביום ההוא שכ' דמדדרישין בפסחים נ"ס ז' עד בקר הוא דלא ילין כו' ש"מ דאל"כ בקר חף מקלח לילה נמי עובר ולא ראה דהיראים כ' להיפך דילמד סתום מן המפורש ובס' שו"ת עמודי אש סי' י"ט אות ה' לא זכר דברי הרביד הוצב ובס' שדי חמד בקונטרס דברי חכמים סי' נ"ה תפס על העמודי אש בדברים אחרים עי"ש :

(א) ד"א . פי' הדבר אחר שבסוף הפסוק והוא ולא ילבש גבר שמלת אשה הכוונה שלא יתקן כו' ובנדפס כתוב תחת ד"א תיבת "דיו" ואינו מוכן והנראה שס"ס שם וז"ל "ורא"י ופי' כמש"כ לעיל סי' ש"ל אות א' עי"ש . (ב) כפשוטו . וכ"כ התוס' בגזיר נ"ט א' ד"ה לא יהיה כו' שלא ילבש איש שמלת אשה כפשוטו דקרא כו' אבל הסמ"ג לאוין ס' כתב ע"ד הת"ק דראב"י שהוא כפשוטו של מקרא ועיין בגיטת אדם סוף כלל ז' ישוב נכון ע"ו ועי"ש דדעתו שלא כדברי הב"ח אלף אפי' להגיל מנשמים אסור כמו שהוכיח סם מכלי זיין במלחמה כשריון וכי"כ שאינו אלף להגיל ממכת חרב ואפ"ה אסור וכדברי הב"ח כ"כ בס' יד הקטנה ח"ב הל' ע"ו פ"ו מנחת עני אות פ"ב ולס"ו אין צורך למש"כ בס' לחם ושמלה על התרגום אונקלוס עמ"ש כגלי זיין למלחמה נראה כי אורחא דמילתא קתני אלף ה"ה שלא לגלות למלחמה כגון להגביש כלי זיין עם מלבושים בלא עת מלחמה ג"כ אסור עכ"ד דלפמש"כ הב"ח רצותא נקט למלחמה דלפילו למלחמה שאינו לזיו וקישוט אלף להגלל ממכת חרב ג"כ אסור ועיין ש"ך יו"ד סי' קפ"ב סק"ז . (ג) המוסגר הוספתי מדברי היראים הנדפס והמשתיק דלג מראב"י הא' להב' . ומשכ"ל ר"י ס"ל כראב"י אין זה נשון הגמרא בפ' אלף רבינו מפרש מש"ס מיר כ"ס א' ות"ק כו' לכדתיא כו' ר"ל כת"ק דראב"י ומיהו דר' יוחנן כראב"י וכן פי' הסמ"ג לאוין ס' אלף הרמב"ם מפרש ות"ק כו' לכדתיא כו' ר"ל חף כראב"י דלא אסור אלף בתקונים הנראין משכ"כ בבה"ש ובה"ע ומש"ה פסק בפ"ב מהל' ע"ו ה"ט דהעברת שער אינה מד"ת אלף מד"ס חף שפסק שם ה"י כראב"י וכ"ד המחבר ביו"ד סי' קפ"ב עי"ש בציאור הגר"א סק"ז . (ד) דעת רבינו כר"ת שבתוס' יבמות מ"ח א' דרב שרי חף בשער ביה"ש ובה"ש במספריים כעין תער ועיין בהר"ם פ"ב דיבמות סי' ח' וכ"כ הריקאנטי סי' תקפ"ה התיר ר"ת והר"ם להעביר שיער בית השחי כו' במספריים כעין תער כו' אלף התוס' והרמב"ם והפוס"ע לא ס"ל כן ועיין מיר נ"ט א' חוד"ה בני מני' רב ועיין בנ"ל להגאון רמ"מ ז"ל שילהי מכות שלמד מזה ק"ו בגילות הזקן דבתער חייב מדאורייתא ש"ל דגם במספריים ח"ע"ג דליו לוקה איסורא מיהו איכא דלא כהמחבר באיסור גילות הפסות יו"ד סי' קפ"א סעי' י' שנמשך אחר המפרש למכות כ"א א' ד"ה מספריים מנ"ל עי"ש . (ה) לשחוק כו' בנדפס כתוב במשתאות של חתן וכלה וגם בענינים הרבה אלף בהכפ"י שפסיתו ליתא ועיין בב"ח יו"ד ס"ס קפ"ב שכ' ע"ה הר"ר יהודה מינץ וז"ל בתשובה שאמר דכיון שאינו עושה כן אלף משום שמחת פורים אין זו איסור כו' וכ' ע"ו הב"ח שם דדבריו בזה דחויים המה ממ"ש הרר"א"ם להדיא דלף במשתאות של חתן וכלה איכא איסורא אלמא דלף מה שעושה משום שמחת מזה אינו דומה לעושה כדי ליגלל מן האער וכן בדיו דליגלל מן האער א"א בענין אחר אלף לשמחת חתן וכלה ולשמוח בפורים כבר אפשר בהרבה מיני שמחה ולא יעבור על לאו דלא ילבש עכ"ל וכן בבבב"י הביא דברי הב"ח שדחה דברי מהר"ל מינץ ממש"כ הר"א"ם בספר יראים באמת לפי נוסחת הכת"י שפסיתו אין תפיסה כלל על תשו' הר"ר מינץ דבשמחה של מזה כמו שמחת פורים ושמחת חתן וכלה לא אמר הר"א"ם וא"ש

ספר עמור ו איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

סימן שפו [סב]

לא תקח האם על הבנים. את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד צוה והזהיר ב' כי תצא כי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עץ וגו' לא תקח האם על הבנים ותנן [מלין ק"מ ז'] שילוח הקן אינו נהג במזמן ואיזהו שאינו מזמן כגון אווין ותרנגולים שקננו בפרדס. קננו בתוך הבית וכן יוני הרדיסאות פטור מלשלח וטעמא [ק"ט ז'] דכתיב כי יקרא פרט למזמן פ' דרך סקרה ותנן עוף שמא רובץ על ביצי עוף מהור ועוף מהור על ביצי עוף שמא פטור מלשלח ואינו עובר (א) על לא-תקח אלא בעוף מהור רובץ על ביצי עוף מהור ומגלן דמהור בעינן א"ר יצחק אמר קרא כי יקרא קן צפור משמע מהור ולא טמא אפרוחים או ביצים מגלן דמהורים בעינן אמר רב כהנא [ק"מ ז'] ואת הבנים תקח לך ולא לכלבך והיינו טעמא דתניא אפרוחים מריפות פטור דבעינן לך ולא לכלבך. יש לשאול הכא ממעמינן הנאה מלך ובשבת פ' במה מדליקין [כ"ט ז'] אמר ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה מהורה ואחת תרומה שטמא ואמר הכתוב לך שלך תחא להסיקה תחת תבשילך. י"ל דהכא למעוטי כלבך קא אתי דאי לאו הכי לי לך (ב) ותנן [ק"מ ז'] היו שם ביצים מוורות או אפרוחים מפריחים פטור מלשלח שנאמר והאם רובצת אף האפרוחים או על הביצים מה אפרוחים אף ביצים בני קיימא ומה ביצים הצריכים לאמם אף האפרוחים הצריכים לאמם יצאו מפריחים ותנן היתה מעופפת בזמן שנקפיה נוגעין בקן חייב לשלח ואם לאו פטור וטעמא דתניא רובצת ולא מעופפת יכול אפי' נוגעות בקן ת"ל רובצת ומאי תלמודא מדלא כתיב וישבת ותנן היתה שם ביצה אחת או אפרוח אחת חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר שלח אפי' מאה פעמים במשמע וכל היכא דמחייב לשלח (ג) קאי בלא תקח. ותנן [ק"מ ז'] לא ישול האם מעל הבנים אפי' לטהר בה את המצורע וטעמא

תועפות ראם

(א) ואיטו עובר כו' דברים אלו אינם נמשנה ורבינו כתבם עפ"י סוגיית הגמרא ק"מ ז' למיפסג צעיר דר"ז דלמך אביי הא סהור וטהור חייב ואף שבגמרא דחו זה דילמא בקורא רבינו השמיטו וכמס"כ הגר"א ביו"ד סי' רצ"ב ק"י"ג, וס"מ דעת היראים בעוף סהור רובץ על ביצי עוף סהור עובר על לא תקח אף בציט מין ולאו דוקא בקורא דאלת"ה לא הו"ל לרבינו לסיים ואינו עובר כו' דממילא ידעין דבמיתו ודלי עובר בלא תקח, ודע דנגדפס כחוצ רובץ מנגלן דטהור בעינן כו' וגי' נכונה היא דכלפי מ"ש אח"כ אפרוחים או ביצים מגלן דטהורים בעינן כו' שפיר כ' מוקדם רובץ מנגלן דטהור בעינן דלא כהשם חדש שהיה שם למחוק תיבת רובץ מדברי היראים אולם בהכתיב שלפנינו כחוצ כמס"כ הש"ח. (ב) למ"ל לך. פי' דברי רבינו דואת הבנים תקח כולן במשמע טהורות וטמאות [מלמד הכי דאסורין בהנאה דלא שייך בהו קיהם כיון דאסורין בהנאה] וא"ל לך למ"ל אע"ל למעוטי כלבך אחא משא"כ גבי תרומה כיון דנשמלת ואסרה כחוצ אחא לך לאשמעטין היתירא דבשעת בישורה שגך תחא להסיקה תחת תבשילך ועיין סוכה [כ"ט ז'] חול"ה לפי וס"מ דחק לפסד דברי רבינו ומה שכתבתי כ"ל פסוק וצדור, ובס' אהלי יהודה לספרי פ' תולא תי' שאלת היראים דש"ס בתרומה דתרומותי שתיס במשמע ואי אסור להסיקה למתאם מה זו נתינה והוא דחוק לפסמ"כ התוס' בשבת שם ד"ה אחת דתרומותי שתיס במשמע מתפרש ג"כ תלויות וטהורות עיי"ש ועיין בתפארת ישראל חולין פ"י אות ו' שהקשה דילמא היינו בהפסדה ואח"כ נעמאם דס"ל שלא יהיה זה להכי אספיק מלת לך שגך תחא להסיקה תחת תבשילך אבל מגלן שיהא חייב להפריש כשהסביל סמא דמ"ש מבהמה מריפה דפטור ממחנות, אולם שאני מחנות דלא עבלי להבהמה כתרומה להגורן וא"כ מה"ל להפקיע מחזקת עבד כשהסביל סמא ועיין מגילה כ"ח א' ובסו"א שם דודאי לכ"ע מחנות אין מובזין ואפי' לר"א דליף נתינה נתינה מתרומה עיי"ש. (ג) וכל היכא דמחייב לשלח קאי בלא תקח. מבואר בדברי רבינו דלא כמס"כ בשו"ת מקור ברוך ס"ס ד' בשילוח וחזרה דליכא אלא עשה דשלח תשלח עיי"ש ומינה נשמע ג"כ דלא כמס"כ הס"ס בשו"ת סי' פ"ג על מחנותיו דחולין קמ"א א' אמר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם דבזה לא הוי כ"ל עשה דשלח תשלח אלא הל"ל דלא תקח לא עבר מאחר שאינו נוטל את הבנים כפשטי' דקרא לא תקח האם על הבנים דהא רבינו כלל כיו"ל כל היכא דמחייב לשלח קאי בלא תקח ותניי בם' לב אריה ובמנחת חינוך מ' חקמ"ה שהשיגו על הס"ס דלדבריו לימרו בגמרא קמ"א א' דתשלח אתי להיכא דנוטל את האם לדבר מזה ומינה את הבנים דלין בזה אלא עשה בלבד והו"ל דעשה דטהרת מלורע דוחה לה משום גדול השלום ולמ"ל להגמרא לדחוקי ולאוקמה כגון שעבר ונטלה וכגון שנטלה ע"מ לשלח אע"ל דס"ל כיון דרבי רחמנא דהנוטל האם לבד חייב נתרבו גם לל"ל דהאדריה לאיסורא קמא. ואני אומר לתרץ קושייתם דהנה בשו"ת חו"י סי' ס"ו הקשה עמ"ס במשנה לא יסול אדם אם על הבנים אפי' לטהר את המצורע למה היתירה החזרה לבטל מזה מזה מלורע נמורע בשביל מזה דשלוח האם הלא יכול הוא להרוג ולחנק את הבנים תחת אמן או לעשות אותן טריפה דפטור מלשלח האם ונומא שאפשר לקיים המלצה ההיא ושלא לעבור על זו והנה בקושיא. וי"ל לתרץ קושיית החו"י דתשלח אתי להיכא דלרץ שתי פטרים לטהרת מלורע ולא מלך אלא"כ יסול אם על הבנים לנורד השחוסה והמשולח והבנים היינו אפרוחים ולא הים שם אלא אפרוח אחד דחייב ג"כ בשילוח והשתא לא אפשר למיפסג' להאפרוח דיוסול לטהרת מלורע וא"ל לקיים העשה אם לא בדחיית עשה דשילוח הקן וכגון דנטלה ע"מ לשלח דלאו ליכא עשה הוא דליכא וס"ל דלחו קמ"ל תשלח יתירא דלא דחי ומה מלך מדויק לשון המשנה לגי' הרי"ף והיראים הדפסם וכ"ה ברמב"ם בפי"ג מהל' שחיטה ש"כ אפי' לטהר בהן את המצורע ופי' בהן דהיינו צאם ובנים מטהר את המצורע ואע"ג דלמרינן בת"כ שתי פטרים שיהיו שוות והרי האם

ספר עמור ו איסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים רג

דכתיב תשלח קרא יתירה בדמסקינן [קמ"א ח']. אמרינן בסוף שילוח הקן [קמ"א ז'] עד כמה משלחין אמר (ד) רב יהודה עד כדי שתצא מתחת ידו ובמה משלחה רב הונא אמר ברגל רב יהודה אמר בגפיה ר"ה אמר ברגל שנאמר משלחי רגל השור והחמור ר"ה בגפיה דהא כנפיה רגליה הוו .

תועפות ראם

האם והאפרות בודלי אינם שווין ל"ל בה שאינו אלא למנוח לכתחילה והכא חין לך בדיעבד יותר מזה שאין לו אחרות ופשוט בעיני דהיינו שאין לו אחרות ודאי הוה דחי חי לאו תשלח ודלא כמס"כ במ' בכורי אביב פ' חלא בינה במקרא דאפי' עשה לז"ת לא דחי רק כשהעשה הוא כמנחתו ולא כה"ג לכתחילה פסול והיכי ס"ד לידחה עשה דשלוש בית לעשה דשילוח הקן בלופן שאינו מושיל לכתחילה וקרא למ"ל ואין דבריו נראין לו ומסתאף א"ש דברי הח"ל דאין לומר דלאסריך תשלח להיכא דטעל את האם לדבר מנוח ומניח את הבנים דאין בזה אלא עשה בלדב דא"כ יכול הוא להסריך הבנים שמניח ויהיה פסול משילוח האם כקושיית החו"י אע"כ אסריך שניהם וא"כ הוי עשה וז"ת וספיר הוכרחו לתרץ כגון שטענה ע"מ לשלח . ומה שהקשה שם עוד החו"י וז"ל אם נעל הבנים מתחת האם אינו עובר רק דאינו רשאי כרב יהודה א"ר חולין קמ"א ב' ממשמעות שלח את האם משיקרא והדר ואת הבנים תחך לך מעתה אם עבר ולקח הבנים תחלה ונשאף האם לבדה או אם אח"כ אינו משלח האם רק לוקחה אינו עובר שהרי אינה עוד על הבנים וא"כ קשה אם נגדך לאם לבדכ מנוח ליולדת או לסהרת מזורע יכול לעשות בכה"ג ולמה תנן לא יסול כו' ואין לומר דלא יסול אם על בנים תנן ואה"ל רשאי לעשות בגוונא דכתיבנא דפשיטא הוא למה יעבור אם אפשר לו לקיים מנוח אחרת ולא יעבור על זו ושם אסריך קרא ששלח לזו יע"ש בסוגיא דהנדרך לאוקמא רביוויא דקרא בעבר וסקלה א"ל דנמלה ע"מ לשלח משמע דזולת זה לא מצינו נפילת האם רק בבעברת עשה וז"ת ולפמ"כ קשה בדיפוך למה תחרי התורה לנצל מנוח דסהרת מזורע בשביל מנוח דשילוח האם שפאשר לקיים המנוח ההוא ושלח לעבור על זו עכ"ל . ובאמת לענין דינא השתא דכתב רחמנא תשלח יתירה ואוקימנא כשנעל האם ע"מ לשלח וליכא אלא עשה וגדול השלום ומדינא הול"ל דלידחי ואתא תשלח למימר דאפי' לא דחי ובעי טיולו וא"כ ה"ל דאסור ליטול הבנים תחלה כדי שיפאר האם לטהרת מזורע אלא ישלח האם תחלה וכ"כ המנחת חינוך שם לענין אם רוצה ליקח הבנים לבדכ מנוח עיי"ש . אלא הא קשה למה נדחקו בגמרא אהא דלאסריך תשלח יתירה ומוקמינן בשנויא דחיקי ולומר דגדול השלום טפי הול"ל דתשלח אחי נהך דינא דס"ד שיעול הבנים תחלה דלא עבר אלא בלאו הבא מכלל עשה כרב יהודה ועשה דסהרת מזורע דחי לה כתב רחמנא תשלח דאסור לעשות כן אלא משלח האם תחלה והדר ואת הבנים תחך לך . ונראה לדעתנו פשוט דנק"מ דלפי מאי דמסיק החו"י שם בתשו' שאם יקרא קן כסור לפני איש בשדה מחוייב לזקק לה לשלח את האם וה"ל מהבביתא דחולין קנ"ט ב' יכול יחזור כו' ואס"ד דליכא ענין חיובא מהיכי חיובי לן למימר שיחזור בהרים שהרי אפי' במאורע יכול להניח וליקח לו וכ"ה דעת הגר"ל בהנחותיו למדרש ד"ר פ"ו סוף סי' ג' עיי"ש וא"כ כשנעל מתחלה הבנים דבזה מיפטר משילוח שתיים הוא עושה . א) שמבטל מ"ע דשילוח שאפי' ייתנה ויך לו עובר על עשה זו . והב' שנוטל הבנים קודם דהוי לאו הבא מכלל עשה ופשיטא דלא אחי חד עשה דולקח ודחי תרווייהו וקרא למ"ל ועיין בשו"ת מור ואהלות סי"ט וס"ב מש"ס ע"ד החו"י והקשה שם ב' קושיות בגמרא דחולין קנ"ט ב' שאמרו שם לפי שאמרו שלח תשלח את האם ואת הבנים תחך לך יכול יחזור בהרים וגבשות כו' ולענ"ד פרש"י בבביתא דלעיל קשה דלמה האריכו בבביתא לפי שאמרו שלח תשלח את האם ואת הבנים תחך לך דלא הול"ל אלא לפי שאמרו שלח תשלח ותו לא ומפרש"י שאמרו ה"ל לפי שאמרו שלח תשלח נראה שכיון למחוק המותר ודוחק להניח הכפרים ועוד קשה דלחר שאמרו ת"ל כי יקרא במאורע לפניך הול"ל ליישב כפל הלשון דשלח תשלח שרלו ללמוד היינו מקודם יכול כו' לפי פרש"י וי"ב אומר אי דה"ל לפי שאמרו שלח תשלח את האם ואת הבנים תחך לך ור"ל וגו' למען ייטב לך והארכת ימים [וכי"ב ב' החום] בכתובות כ"ט א' סד"ה אלו ובע"ל ז"ל ב' תוד"ה שחציו יכול יחזור בהרים וגבשות פ' מאחר דבזה המנוח חלוי הסבה ואריכות ת"ל כי יקרא ונראה שכן מפרשים החום דפסחים כ"א א' ד"ה ואי לפמ"כ הגאון מק"ח בריש סי' תנ"א בביאור דברייהם עיי"ש שכ' אם היה חשבונו דקרא שריפה דוקא היה בבדיקה חיוב כדי לקיים המ"ע שמוחיב לחזור אחר קיום מ"ע כדאמרינן בחולין קנ"ט ב' יכול כו' ח"ל כי יקרא כו' מוכח דבשחם מ"ע מחוייב לחזור אחרייהם כדי לקיימה עכ"ל ובשו"ת מו"א שם ב' דדבריו חמושים עד מאד עיי"ש אבל לפי מש"כ לפרש דלא כפרש"י א"ש דבמשנה טילה חולין אמרו ומה אם מנוח קלה שהיא כאיסור אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים ק"ו על מ"ח שפחורה וא"כ לפי"ו באמת על כל מ"ע שפחורה יחזור כו' ושאינו בשילוח הקן דכתיב כי יקרא במאורע לפניך . ובמשכ"ס המו"א ע"ד הספרי דברים פ' רכ"ו שאמרו שם לא תקח האם ע"ב מכלל שנאמר ולקח למעשה וגו' יכול יתנה לטהר בה את המזורע ח"ל לא תקח וז"ל שם והנה באמת מדוע לא יליף הגמרא מן לא תקח כו' עיי"ש גם הוצע אברהם בפי' לספרי כתב לא ידעתי היכא משמע ל' מלא תקח דלא יתנה אפי' לטהר את המזורע ובגמרא נפק"ל מדכתיב תשלח מ"מ עכ"ל הול"ל ועיי"ש בהנחות וביאורים שבסוף הספרי ע"ש הראב"ד שפי' הספרי דהול"ל לא תקחה על הבנים והאם יתירה והוא ע"ד ש"כ התוס' חולין ע"ה ב' ד"ה מה ועדיין אינו מוכן איך נלמד מביבת האם אפי' לטהר בה את המזורע וכקושיית הול"ל ע"ל נלע"ד כוונת הספרי בפשיטות דה"ק אי לאו דכתיב לא תקח שהיא ל"ת הול"ל דעשה דולקח למעשה דוחה עשה דשלח תשלח גדול השלום אלא השתא דכתיב לא תקח הול"ל עשה וז"ת ובהא לא אמרינן גדול השלום דעשה ידחה ל"ת ועשה כמס"כ מהרש"א ב"מ ז' ב' בחור"ה הא עיי"ש וש"ס בספרי אח"כ לא תקח האם וז"ת ותשלח יתירה אתה להביא שטענה ע"מ לשלח דלאו ליכא עשה הוא דליכא וכמבואר דחולין שם ואזל דלא לה דברי המו"א שם ע"ד הספרי . (ד) אמר רב יהודה . בנדפס אמר רב הונא . ודע דבחולין קמ"א ב' אמרו ההוא דנוניכו לנפה ושלחה ואח"כ תפסה נגדיה רב יהודה א"ל זיל רבי לה נדפי' ושלחה כו' כרבנן ומ"מ מדרבנן . ועיין מ"מ בס"ל מהל' עבדים ה"ד שהקשה אחאי נגדיה רב יהודה מ"מ מדרבנן הא נעיל ק"י ב' איתא אייחובה לההוא נגדא דלא הוה מוקף או"א כפחורו א"ל שנקבו דתתא כל מ"ע ש"מ ב"דא חין ב"דא שלמשה מוזהרין עליה וה"ל בשילוח הקן מתן שחרה ב"דא למען ייטב לך והארכת ימים ואע"ג דהכא איכא נמי לאו בהדי עשה מ"מ יקשה לר"ת שם וכן בתוס' ב"ב ח' ב' ד"ה אכפיו דבנדרקא נמי אין כופין

ספר עמור ואיסורים שאינם נעשים רע לבריות כי אם לשמים יראים

תועפות ראם

כופין את"ל דליכא לאווי וכ"כ הרמב"ן בתשו' לענין השבת העבוס שאין ב"ד כופין עליה משום דהוי מ"ע שמ"ע בצדה ואף דהוי שם לאו הניחא לעשה עכ"ל לא כפיין ע"ז וא"כ מ"ס הכא והניח בצ"ע, וראיתי להגאון רש"ל בהגהותיו לש"ס ובס' לצ אריה ששנייה לל"א מתכוונן לתרץ קושיית המל"מ עממ"כ רש"י חולין ק"י ב' בטעם הדבר שאין ב"ד כופין במ"ע שמ"ע בצדה וז"ל לכך פי' מתן שכרה לומר אם לא תקיימנה זהו עונשו שלא תסול זה השכר וא"כ לא שייך זה אלא בשאר מ"ע משא"כ בשילוח הקן דבטי' מתן שכרה בצדה לגופה שהיא מלוא קלה כאיסור ומכ"ל דליכא שכר גבה מש"ה ליכא למיף מדכתיב מ"ס בצדה לומר שאין ב"ד מוזהרין עליה דמכ"ל. ותי' לענ"ד טע"מ בדפסרי דברים פ' רנ"ה אמרו אכן שלמה ודק יהיה לך וגו' למען יאריכו ימך וגו' זו אחד מכל מלות שבתורה שמתן שכרה בצדה והרי דברים ק"ו ומה גרוגרת שאין אחד ממאה באים באיסור האיסולקי נאמר בה אריכות ימים שאר מלות שיש בה חסרון כיום עכ"ל וא"כ גם המתן שכר דשילוח הקן לגופה לא אפשרין דלחתיא ממדות שאין א' מק' באיסור האיסולקי ונימא דלחתיא מ"ס בצדה לומר שאין ב"ד כופין עליה כשאר מ"ע. והרמב"ם ליישב דבריהם עממ"כ במשנה ריש מס' פאה א"ר שארס אוכל פירותיהם בעוה"ז כו' וגמ"ח כו' ועיי"ש בפיה"מ להרמב"ם שם' וכל המלות שבין אדם לנכדו נכנסות בגמלות חסדים עיי"ש וא"כ אכן שלמה ודק וגו' אדם אוכל פירותיהם בעוה"ז ולפי המבואר בקדושין מ' א' שילוח הקן אין אדם אוכל פירותיהם בעוה"ז הרי דחלוק שילוח הקן ממדות וא"כ אי לא דכתיב מתן שכר בשילוח הקן לגופי' לא הוי ילפינן ליה מק"ו ממדות והק"ו דספרי היינו לכל המלות דומיא דמדות שבין אדם לחבירו משא"כ בשילוח הקן וספרי כתבו לתרץ קושיית המל"מ. אולם ראיתי בספרותי דברים כ"ב ז' שם' ההם בענין שילוח הקן יש איזה גמ"ח להדין שלא להשחית זרע עופות השדה שהם הסקר וזה בשלוח האם אמר שאפי' בזה הקצת של גמילות חסדים יהיה אוכל פירות בעוה"ז והקדן קיימת לעוה"ב עכ"ל ולכאורה דבריו סותרין לסוגיא דקדושין מ' א' דשילוח הקן טוב לשמים הוא ואין כאן טוב לבריות ולא כתיב ביה כי פרי מעלליהם יאכלו והלכך לא חנייה גבי אוכל פירותיהם בעוה"ז כדלמך רבא רבי אידי אסברא ליה כו' ויש ליישב עפ"י מה שהקשה הר"ף לע"י בקדושין שם דלשון שאלך רבא רבי אידי אסברא לי אינו ככז דהא רבא רבי אידי אסברא ליה כו' ויש ליישב עפ"י מה שהקשה הר"ף שילוח הקן יש לה פירות ולסברת רב אידי אין לה פירות והז"ל אלא אמר רבא רבי אידי ה"ק כו' ותי' שם בדוחק ולפ"ד הספרותי י"ל דלסברת רבי אידי דלכילת פירות בעוה"ז חליא בטוב לשמים ולבריות וא"כ ספרי יש לומר דשילוח הקן נמי טוב לשמים ולבריות הוא שמרחם על האם שרובת לשלוח ודלחתיא בשבת קמ"א ב' כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו כו' וחזקין בצ"מ פ"ה א' ביסורי דרבי דע"י מעשה בלו הואיל ולא קמרחם אההוא עולה דהו' קממטו לה לשחיתא ליתו עני' יסורין וע"י מעשה בלו הואיל ומרחם אבני כרעושתא נרחם עני' הרי דכלכל מרחם על הבריות היינו נמי מרחם על כל בע"ח ואפי' אינו אדם מדבר וכדל"י יחזק במ"ר אמור פכ"ו ס"א משפט אדם ומשפט בהמה שוין משפט אדם ובהים השמימי ימול בשר ערלתו משפט בהמה ומימי והלאה יראה וגו' ועיי"ש בפי"ת ופסי"ה ה"ה נמי בטוב לשמים ולבריות בע"ח אף שאינו אדם מדבר יש לו פירות ושפיר יש לה פירות לשלוח הקן וכל דלא תנא לה במתניתין בדי ה' ד' דברים היינו משום שכללת בהם ותנא ושפיר וכוונת המשנה אלו דברים וכי"צ בטוב לשמים ולבריות אדם אוכל פירותיהם בעוה"ז כו' ושפיר תירוצ' ר"ג קאי. ובס' בית דוד דרוש ח' כתב אהא דלמך רבי בתמיד כ"ח א' חזיכו דרך ישרה שיבור לו האדם ויהב את התוכחות שכו"י שתוכחות בעולם ל"ר בל לעולם טובה וברכה באין לעולם כו' וח"ל הרי למדנו מדבריהם דגם מלות התוכחה היא מדברים שארס אוכל פירותיהם בעוה"ז והקדן קיימת לעוה"ב ובתחילת ההקדמה הוא סותר למתניתין דלא תנא ליה בהך דלמך אוכל פירותיהם כו' עכ"ל ולדעתי לק"מ דמלמך שהתוכחה הוא טוב לשמים ולבריות שפיר נכללת בהך דמתניתין כהרמב"ם בפיה"מ לאו דוקא הך ד' כנ"ל ואת"ל דבברכות ז"ב ב' חד אמר האומר על קן כפור יגיעו רחמיך דתנן משתקין אותו הוא משום שטעה ודעותיו של הקב"ה רחמים ואין אלא גזירות וראה מה דס"ל דטעם שילוח הקן לא מלך דלמך העוף הוא וכדלמךו בת"י תקופה שיתחלה עיי"ש אצל במדרש תנא פ"ה ס"א אמרו וראה מה דקב"ה רחמים על הכלל הן כהמלך רחמים על העופות ומנין שגמלר כי יקרא ק"ל לפניה וואו דעת המ"ל דברכות שם מפני שמטיל קנאה במ"ב וכמס"כ מהרש"א שם בח"א דלדידיה י"ל דמלוא זו מלך רחמים היא כמו דקדק וכמה מלות אלא כיון שמוכיר בן בתפילה הרי הוא מטיל קנאה כו' דלא כהס"א במגילה כ"ה א' שם' דאין לפרש דלמ"ד משום קנאה ס"ל דטעם קן כפור באמת משום רחמים כו' וע"י מהרש"א אינו כן וא"כ למ"ד דשילוח הקן הוא משום רחמים והוי טוב לבריות דכלכל בריות הוי כל בע"ח ואדם אוכל פירותיהם בעוה"ז כמדות אכן שלמה ודק וכי"צ שארס עושה לחבירו וא"כ אין סברא לחלק ביניהם ומיותר מתן שכר בשילוח הקן וע"כ שאין ב"ד כופין עליה ואחתי נגדיה רב יהודה לההוא גברא. ובס' לימודי ה' לימוד ע"ז כ' לתרץ דהא דנגדיה רב יהודה מ"מ לאו על להבא שלא היה רואה לקבל עליו לשלוח דבאמת אין ב"ד כופין לקיים מ"ע שמתן שכרה בצדה אלא אשכנח דהפשה ועכריה ללאו ואחתי דא"ל זיל רב לה כו' לזרזי הוא דקא"ל ואינו מדין כפייה עכ"ל אולם רש"י פ' שם' בצדה מ"מ בזה"ל ואין לה קצבה אלא עד שיקבל עליו משמע שמהרש"א דנגדיה על להבא ומש"ה אין שיעור לדבר אלא עד שיקבל עליו כמס"כ בס' נחל איתן הל' חו"מ פ"ו ה"ב לפרש כן בדברי רש"י ודוחק לומר דרש"י ס"ל כר"י בחוס' ב"ב שם דלדקדק דליכא לאו כופין ועיין שעה"מ בס"כ מהל' אשות ה"ד שם' לתרץ קושיית המל"מ וז"ל דע"כ לא כ' התום' אלא גבי דקדק וכן לענין השבת העבוס שמועלם בלאו זה אינו בא לידי עונש שחרי הוא לאו שאין בו מעשה והלכך אמרין כיון שהיא מ"ע שמ"ע אין ב"ד מוזהרין כיון שאינו עובר הלאו בקום ועשה משא"כ בשילוח הקן דכלאו זה הרי הוא בא לידי עונש מלקות כשמבטל בידים כדלחתיא במכות והלכך נגדיה רב יהודה כדי שלא ירגיל עמו בך ויבא לבטל בקום ועשה שאין ב"ד מוזהרין עליו להלקותו עכ"ל. ונראה שמתבטל שאין פ"ס וז"ל שאז ועיין בס' עמק יהושע פ' ע"ו ונראה שכיון לר' השעה"מ וכן מש"כ בס' נחל יצחק ח"א הל' עדות ס' ל"ד עיי"ש תי' לקושיית המל"מ הוא כדברי השעה"מ ממש אלא שהקשה שם ע"ז בס' נחל יצחק מיומא דפ"ה דתשובה מכפרת על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה ועל מה תשובה תולה ויוה"כ מכפרת על כריתות ועל ל"ת גמור אלמא דלא הניתק לעשה דינו כמו עשה דאם עשה תשובה לא זו משם עד שמתחילין לו ושם לל"י מבוחר דמתודה על עולה עון לקט שכתה ופאה משום דהוי לאו כתיבה לעשה ומשכחת ביה מלקות בטיטול ולא קיימו כמבוחר במכות דע"ז גבי פאה שם ואפ"ה יוכא דלא נתחייב מלקות שם עולה מכפרת עליה כמו. על כל חייבי עשה אלמא דדין לאו הניתק לעשה כמו עשה גמור גבי תשובה וגבי עולק